

Saaka wvù Jee wvu εκουμε Jisos no **Maaku** **to Saη**εε

Fiεε fi nu ê ηwa' Mak wvun e

Saaka wvù jee wvù Mak to saηεε wvun duηci le Jisos nu wee wvù to gee mwεεm bvuu keηke mvuηgay keejeme fiεε é fí enù no wvù jeme. Wvù to duηci mvuηgay mvun yî n'yεyi we le bô keebvuuse bonceendaa bo dεwle le, noo keelεeshi bibefe bi bonyii le. Jisos to teηe ekole kew le wen nu wee wvù diee nu Waawee, ε wvù ε to keenya ekole kew keeboyse bonyii. Diee din nu dî nu ê ηwa' Dania le 7:3-14.

Mak yam ε saη ε è nu εκουμε mwεεm mvù Jisos to gee efey mvù wvù to jemyi. Biba bi fokemese ke ηwa' wvun e jeme εκουμε mwεεm mvù to kooyεε bô Jisos yî kema kew ke fokemese le, efey mvunciim no bó to taε wvù yî kentam e, bô no wvù to buyεε yî kpwe le, ben we.

Bikuu bi mwεεm e ê ηwa' wvun e

1:1-13 Keηkewce ke saaka wvù jee εκουμε Jisos e

1:14-9:50 Lemme di Jisos e ê keba kè Galilee le

10:1-52 E Jisos ne Galilee gen Jelusalem

11:1-15:47 Kema ke Jisos e ke kemese le mbew Jelusalem e noo Jelusalem

16:1-8 Mbuy wvu Jisos yî kpwe le

16:9-20 Εκουμε no Jisos to duηceε ekole kew no wvù to buyεε yî kpwe le bô no wvù to benεε we

Saaka wvù Jon Nleseεjoo to fewci

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ Wvun nu saaka wvù jee wvu ekume Jisos Klistu wvù Waa Nyo'. ² Wvù to kew ke no Yesaya wvù wee ntum Nyo' to saɲɛ ε Nyo' gayte le,
 “Yeke eyuw, me nu ɲke enciınse wee wem ntum é wvù esa
 fwe dvu wo,
 wvù nu egen eseyse je yo.

³ Diw wee fuunke ɲkpwaante le bó eseyse je Tata,
 enele é yí enù teytey.”

⁴ Nonen, ε wee mvu wvù bó to teɲe le Jon Nleseejoo ke mum ne buynen ɲkpwaante, no fewci ê bonyii le bó ekumen mvuntelem mvubole, é wen elese bó ê joo wvu le Nyo' elɛshɛ bibefɛ bibole. ⁵ ε bonyii mum no buyte ê bontew bo woɲ wvù Judea le tfuu noo ê kelaante kè Jelusalem e kecii gene fô Jon e, seɲe bibefɛ bibole, ε wvù mum leese bó ê joo ê Joo Joodan e.

⁶ Jon to jiise ndvú ε bó kene bô yvúw nyam mi yì bó teɲe le kamel, seenke kecaw cin ε bó kene bô jew nyam, diee ε è nu cúma bô ndoj. ⁷ Wvù to fewci, gayte le, “Wee mvu too ê me ejim kuuke fele me, ε me mbaa ncim enkocɛn keɲgvuwɛ fokuse enfay laba we ke. ⁸ Me nleese ben ε è nu ê joo, geenɛn, ε wvù nu ke elese fiew ben ε è nu can Keyoy ke Yuule le.”

*No bó to lesɛ Jisos ê joo bô no Satan to momte wvù
 (Mat 3:13-4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ Ke ediuw yoya le, ε Jisos ne Nasalet ê keba ke woɲ e kè Galilee le, to ε Jon lese wvù ê joo ê Joo Joodan e. ¹⁰ Ke no Jisos to buyte ê joo nen, mum yen ε ebule yene ye, ε Keyoy ke Yuule no shiile too yî ye le diwe ebembe le. ¹¹ ε diw jeme fowe le, “Wo nu Waa wem, nu fitele fiem, ε me n'yuuke njoj bô wo baay.”

1:1 15:39; Ibu 2:3 1:2 Mala 3:1; Ksm 23:20; Mat 11:10; Luk 1:76; 7:27
 1:3 YɛSA 40:3 1:4 Luk 3:3 1:6 2Bfn 1:8 1:11 Mben 2:7; YɛSA
 42:1; Mak 9:7; 12:6

¹² Ɛ Keyoy ke Yuule mum ge lo kaŋ mwaan Ɛ Jisos gen no cee ŋkpwaante. ¹³ Ɛ wvú no nu jó yî ediuw e mbaanye, Ɛ Satan momte wvú. Wvú to nu jó nonen bô nyám yi ŋkpwaante, Ɛ bonceendaa bo Nyo' le taale fô wvú le.

*Ɛ Jisos tee bonyii bonew le bó enù boom bew bo ŋgoo le
(Mat 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)*

¹⁴ Ɛ bó ke ne koo Jon lese yew ncaw e. Ɛ è no nu ejim jodvu, Ɛ Jisos gen Galilee, no fewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo' jó. ¹⁵ Ɛ wvú no fewci, gayte le, “Kefew nu Ɛ to wase Ɛ kocen, Ɛ bvunfon bvú Nyo' le nu wase nceencee. Ben ekumen mvuntelem mvunen, ebee saaka wvù jee wvun e.”

¹⁶ Ɛ Jisos ke no fele mbew Mamase yî Galilee le, yen Semon bô waa bwee wvù Andulu le Ɛ bó laanke kensaŋ ê mamase le, no ŋkieŋ wvubo to nu byé yî koolen. ¹⁷ Ɛ Jisos gay ê bó le, “Ben ebiì me le é me enge é ben ekoole wase Ɛ è nu bonyii.” ¹⁸ Kaŋ mwaan, Ɛ bó mum cine binsaŋ bibole, no bii wvú le. ¹⁹ Ɛ Jisos ke dioo keŋci gene fwe, yen Jem bô waa bwee wvù Jon e, bô to nu boom bo Sebēdee le, Ɛ bô bó nu ê kekoŋ e tumci binsaŋ. ²⁰ Ɛ Jisos mum tee lo ten bó. Ɛ bó cine icee bó le ê kekoŋ e bô bonyii bô bó to joe é bó elemte bó le, mum no bii wvú le.

*Ɛ Jisos bvuse keyoy kè yiile yî wee le
(Luk 4:31-37)*

²¹ Ɛ bô bo Jisos ne gen ê kelaante kè Kafana'um. Ɛ è ke no nu diuu di mbam e, Ɛ Jisos mum gen lo yew bunle le no yeeyi bonyii dvú. ²² Ɛ bonyii no yuuke keŋke lo ŋghaw yî n'yeeyi we le, ŋjefo wvú to yeeyi diewe wee wvù keŋke mvunŋgay mvu n'yeeyi le. Ke wvú to yeeyi diewe no bonyii bô duŋci bonci bo Nyo' le to ké no yeeyi ke. ²³ Ke sekedvu, Ɛ wee mvu ne fese yew bunle yidvu le, Ɛ è to nu wee Ɛ

keyoy kè yiile nu yî ye le. ²⁴ No wvú ley dvú, mum wam le, “Jisos wvu Nasalet, wo fii la ê bese? Wo to keelese bese le? Me ñkee naa wo. È nu wo wvudvu wvù yuule wvù ne fô Nyo' le.” ²⁵ E Jisos kan keyoy kè yiile kedvu, gay le, “Baṅ lo, buy yî wee wvun e.” ²⁶ E keyoy kedvu mum ge e wvú gbwe fokuse no taake, e kí fuṅ foweewe, mum buy yî ye le. ²⁷ E bonyii yen nonen, e diuw yum bó, e bó no ghayte ebonebon biite le, “Fin nu la? È nu n'yeyi mvu wvu fwe le? Wee wvun keṅke mvuṅgay kane naa noo biyoy bi yiile e bí yuuke wvú le.” ²⁸ Kaṅ mwaṅ, e saaka wvu ekume Jisos saṅken gen bontew bocii bo ê keba kè Galilee le.

E Jisos fe bonyii bo bincem e nteen

(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ E Jisos ke buy yew bunle yidvu le, gen yew dvu Semon bô Andulu, e Jem bô Jon nu bô bó. ³⁰ È to nu e mwese Semon jiime, cemte bô ken'ya'. Ke no Jisos ley yew, e bó mum see lo ê wvú ekume kpwoon wvudvu. ³¹ E Jisos gen fô wvú to jiime, jice wvú le yî kebo le, cake wvú we. E ken'ya' kedvu mum cine wvú le, e wvú ja we, taa fiε e bó die.

³² E è ke no nu ekiēguu ebvubwe no diuu to seeyi, e bó no too bô bonyii bocii bô to cemkene noo bonyii bô bonceendaa bo dewle le to njirsene bô bó fô Jisos e. ³³ E kelaante kedvu kecii tase ê fwese. ³⁴ E wvú fe bonyii nteen bô to keṅke bincem jey jey, bvuu bvuse bonceendaa bo dewle le nteen yî bonyii bomew e. É wvú dioo bvuse, saa ebee le bonceendaa bodvu ejemyi lo ke, njefo bó to kee wee wvù è nu wvú.

E Jisos fewce diew Nyo' Galilee

(Luk 4:42-44)

³⁵ Ε è ke no nu kebitele, ε Jisos ja we, buy gen bvudvuu bvumew e wvú emberj no bunlee. ³⁶ Ε Semon bô bonyii bô bô bó to nu, shεε buy gen keegom wvú. ³⁷ Ε bó yen wvú le, gay ê wvú le, “Bonyii bocii nu ε shεε ε no gomte wo.” ³⁸ Ε Jisos tfuse fiew ê bó le, “Beene edarjsen egen bontεw bomew e wvu le è nulo é me enfewce ten diεw Nyo' jó. È nu fiεε fi me nto nje fi.” ³⁹ Ε wvú mum no ghane keba kè Galilee le kecii fewci diεw Nyo' yéw bunle yibole, bvuuuse bonceendaa bo dεwle le yî bonyii le.

*Ε Jisos fε wee ε wvú cemte bô ntun wvu baay
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)*

⁴⁰ Ε wee mvu wvú to cemte bô ntun wvu baay ke ne to, tum envuw ê Jisos ejise, lεke wvú gay le, “Wo nulo efe me é me en'yuule, é wo fen koojke lo.” ⁴¹ Ε shen koo Jisos, ε wvú neke kebo kum wvú le, gay ê wvú le, “Me ηkoojke lo, bonen le, eyuule.” ⁴² Καη mwaarj, ε ntun wvu baay wvudvu mum cine wvú le, ε wvú bonen mum no yuule. ⁴³ Ε Jisos mum gay le wvú egenè lo, looce ciise lo ê wvú, ⁴⁴ gay le, “È yenè fo wo esee ê wee ke. Geenεn, gene edujce ekole kuw ê cee ncese, emum enya nnya yî Muses to gayεε le wee kejke keenya keedujce ê bonyii le wen nu ε bonen wase yî ntun wvun e ε no yuule.” ⁴⁵ No Jisos ciise nonen, ε wee wvudvu kaa no gene bwaashi lo fiεε fidvu. Ε saaka wvudvu saanjken, ε je faje yaa bvuu nu dvú yî è nulo é Jisos eley kelaante le endan ke. Ε wvú mum mey ke wase no nu ηkpwaante, ε bonyii nen'yi mondvuum e mondvuum e, too fô wvú le.

1:35 Luk 5:16 1:39 Mat 4:23 1:44 LεW 14:2-32; Mak 7:36;
Luk 17:14 1:45 7:36

2

Ɛ Jisos fɛ wee ɛ wvú ɛ kpwe keba kemwaaŋ

(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Ɛ ɛdiuw ke dioo genci, ɛ Jisos kase tu jim Kafana'um. Ɛ bonyii yuw ɛ wvú nu wase fô yew e, ² ɛ bó mum to tase fó nteen, ɛ je faɲɛ yaa nu dvú fó yì è nulo é wee tome ekale naa noo ê yew fwese ke. Ɛ wvú no fewci diew Nyo' ê bó. ³ Ɛ bonyii bomew ke nɛ no too bonɛw bô wee mvu fô wvú le ɛ bó ɛ shfume ê fikɛy e, ɛ wvú ɛ kpwe wase keba kemwaaŋ. ⁴ Ɛ fí ghaw keeley gen bô wvú fô wvú le njefo bonyii to faci baay. Ɛ bó mum ben ɛ è nu ê yew we, too keyey. No bó tolee nonen, mum shike wee wvudvu ê fiɛ fi wvú to jiime jó le. ⁵ Ɛ Jisos yen no bó nu ɛ lese fitele yî ye le, ɛ wvú mum gay ê wee wvú to nu ɛ kpwe keba kemwaaŋ we ɛ, “Nsaa yem, me nu ɛ nɛɛshe wase bibefe biuw.” ⁶ Ɛ bonyii bomew bô to duŋci bonci bo Nyo' le bô to nu fó yuw nonen, mum no wvukene ê mvuntelem e, biite ɛ, ⁷ “Wee wvun jemyi nen nɛ le? Wvú joo bvudvuu bvú Nyo' le. È nu yee dvú wvú nulo elɛshe bibefe efey Nyo' maan?” ⁸ Ɛ Jisos mum kieɛ lo ê fitele fiew e fiɛ fi bó to kpwaake, mum bife ê bó ɛ, “Ben sɛ keŋke kfuɛ ban bonkpawɛɛ ê mvuntelem mvunen e nen nje la? ⁹ Fi cekey keegay ê wee wvun nu fi la? Keegay ɛ me nu ɛ nɛɛshe wase bibefe biew, nuu ɛ wvú ejo fikɛy fiew egene ɛ? ¹⁰ Geenen, me nu enje é ben ekiɛ ɛ wee wvú diee nu Waawee keŋke mvungay fokuse fen keelɛshe bibefe.” Ɛ wvú mum gay ê wee wvú to nu ɛ kpwe keba kemwaaŋ we ɛ, ¹¹ “Me njemyi ê wo, ja we ejo fikɛy fiuw egene fô yew e.” ¹² Ɛ wvú mum ja we, jo no buyte ɛ bonyii bocii taale wvú. Ɛ bó taa nen, ɛ diuw yum bó, ɛ bó no tumte moŋkum mo Nyo' le, gayte ɛ, “Bese ke baa yen wase kfuɛ fin fiɛ le ke.”

Ɛ Jisos tee Lɛwe le wvú enù waa we ηgoo

(*Mat 9:9-13; Luk 5:27-32*)

¹³ Ɛ Jisos ke bvuu ne gen mbew mamase le, ɛ kebombom ke bonyii le to fó, ɛ wvú no yeyi bó. ¹⁴ Ɛ wvú ke ne dioo gene, yen Lɛwe wvù waa Alfiyus e, ɛ wvú ɛ shii fô bvudvuu bwew bvú lemme le, ɛ no fii shile. Ɛ Jisos gay ê wvú le, “È bì me le.” Ɛ wvú mum ne we no bii wvú le.

¹⁵ Ɛ Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke gen no diekene yew dvu Lɛwe bô bonyii bô to fii shile noo bonyii bomew bô befe ten. Kfuu ban bonyii to ké no bii wvú le naa nteen.

¹⁶ Ɛ Bofalasii bô to duŋci bonci bo Nyo' le yen no Jisos diekene bô bonyii bô befe noo bô to fii shile, mum bife ê boom bew bo ηgoo le le, “È nu nje la wvù wvú diekene bô bonyii bô fii shile noo bonyii bô befe bomew?” ¹⁷ Ɛ Jisos yuw no bó bife, gay ê bó le, “Ƙe bonyii bô temyi ké no gomte wee efuwe ƙe. È ké no gomte bô cemkene. Ƙe me nto keentee bonyii bô nu teytey ƙe. Me nto keentee ɛ è nu bô befe.”

Ɛkume keebamte mwɛɛm mvudien

(*Mat 9:14-17; Luk 5:33-39*)

¹⁸ Ɛ è ke no nu, ɛ boom bo Jon e bo ηgoo le, noo bo Bofalasii le bamte mwɛɛm mvudien. Ɛ bonyii bomew mum to bife ê Jisos le, “È nu nje la wvù boom bo ηgoo le bo Jon e, noo bo Bofalasii le bamte mwɛɛm mvudien, ɛ boom buw bo ηgoo le yaa bamte ƙe?” ¹⁹ Ɛ Jisos tfuse ê bó le, “È nulo é bó ebe bonyii bô bvujen é bó egen ebvuu ebamte mwɛɛm mvudien ɛ cee bvujen nu bô bó? Ƙe è nulo é bó ebamte mwɛɛm mvudien ɛ wvú nu bô bó ƙe. ²⁰ Geenɛn, ƙefew nu ke eto kè bó nu ke eloo cee bvujen wvudvu ê bó, é bó emum ekew eshee mbam mwɛɛm mvudien ƙefew

kedvu le. ²¹Κε wee nulo ejo njaw ndvu yi fie, etumce ndvu yi yvum dvú κε. Έ wvú ge nonen, έ njaw ndvu yidvu ke emese esaa lo ndvu yi yvum yidvu, έ kebuw kè nu fó emese ekuw efey lo no kí be shee nu. ²²Κε è nulo ten έ wee ejo mbvuum mo monfem, egee έ gham mbvuum wvù bó kene bô jew nyam e, * ε wvù ε yvumen wase κε. Έ wvú ge nonen, έ mbvuum mo monfem modvu ke ekoo, esawyε gham wvu yvum wvudvu, έ mbvuum bô gham ela ecici. Fi leη nu le, bó κεηke keegeε mbvuum mo monfem κε ε è nu έ gham wvu fwe le.”

Ekume diuu di mbam e
(*Mat 12:1-8; Luk 6:1-5*)

²³ Έ to nu diuu di mbam e dimew, ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le no lene fele weε egij wvumew e. Ε boom bew bo ηgoo le kew no sumyi bicεε diee. ²⁴ Ε Bofalasii yen, bife έ Jisos le, “Tata, taa eyen, è nu nje la wvù boom buw bo ηgoo le gee fieε fi nci baa bee le wee ege diuu di mbam e?” ²⁵ Ε Jisos bife ten έ bó le, “Ben ke baa tanj wase έ ηwa' Nyo' le no jej to yuu Nfon Dawe bô ηgoo ye ε wvú ge le? ²⁶ Έ to nu kefew kè Abiata to nu ekole ke bocee ncese le, ε Dawe ley yew Nyo' le jo bleed wvù bó to gee ncese dvú fô Nyo' le, die bvuu nya ten ηgoo ye dvú, ε è to nu nci fo wee edie bleed wvudvu efey bocee ncese.” ²⁷ Ε Jisos mum mese gay έ bó le, “Nyo' to geke diuu di mbam e nje wee. Wvú to baa bom wee nje diuu di mbam e κε. ²⁸ Nonen, wee wvù diee nu Waawee nu Cee Ekole naa noo wvu mbam.”

* **2:22** Gham mbvuum nu ε Bojuu to ké kene ε è nu bô jew nyam.
2:23 Dito 23:24-25 **2:24** Ksm 20:8-10 **2:25** 1Sam 21:1-6; LEW 24:5-9
2:27 Dito 5:14 **2:27** Mat 12:1-14; Luk 13:10-17; 14:1-6; Jon 5:1-18; 7:21-24;
 9:1-16

3

Ɛ Jisos fɛ wee ɛ kebo kew ɛ kpwe

(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Ɛ Jisos ke bvuu gen ley yew bunle le. Ɛ wee mvu nu dvú ɛ kebo kew ɛ kpwe. ² Ɛ bonyii bomew bò to nu dvú no gomte fiɛ fi bó etey yî Jisos e, mum luɲ ejise yî ye le no taale laa wvú nu efɛ wee wvudvu diuu di mbam e le. ³ Ɛ Jisos gay ê wee wvù kebo to nu ɛ kpwe wɛ le, “Ja we eto fɛn.” ⁴ No wvú toɛ, ɛ Jisos bife ê bonyii le, “Fiɛ fi nci nu ɛ bee le wee ege diuu di mbam e nu fî la? Keege fiɛ fi jee, nuu fi befe le? Keeboyse wee, nuu keeyu lo le?” Ɛ bó cife. ⁵ Ɛ Jisos ton'ye shém bô bó, taa bó bocii kɛnɛn, ɛ shen koo wvú yî mvuntelem mvubole mvù yiile le. Ɛ wvú gay ê wee wvù kebo to nu ɛ kpwe wɛ le, “Nɛke kebo kuw.” Ɛ wvú nɛke ɛ kí mum bonɛn. ⁶ Ɛ Bofalasii mum buy, gen lo kaɲ mwaarɲ ɛ bô bo ŋgoo bonyii bo Nfon 'Elod e jo nsey no è nulo é bó ege sɛ yu Jisos.

Ɛ bonyii no nɛn'yi biba bicii too fô Jisos e

⁷ Ɛ Jisos bô boom bew bo ŋgoo le mum nɛ jó gen fô Mamase yî Galilee le. Ɛ kebombom ke bonyii le ke baay bi wvú le. Ɛ bomew bonyii to nɛ keba kè Galilee bô kè Judea le. ⁸ Ɛ bomew to nɛ Jelusalem, bomew keba kè Idumea le, bomew Joo Joodan wvuke, bomew biba bì Taya bô Sidon e. Kebombom kedvu to to nonɛn njefo bó to yuuke mwɛɛm mvù wvú to gee mvunciim. ⁹ Ɛ Jisos nɛ gay le boom bew bo ŋgoo le egom kekoɲ eseyse egeɛ é wen eley jó fo kebombom ke enɛ eface wen. ¹⁰ Wvú to gay nonɛn njefo wvú to nu ɛ fɛ wase bonyii nteen, ɛ bonyii bo bincɛm e bɛɛ kɛ too keekum wvú le. ¹¹ É bonyii bò biyoy bì yiile to njiɲsene bô bó ké yen Jisos e mum no gbwekene fwe dvu

wvú wamte gayte le, “Wo nu Waa Nyo'.” ¹² No bó wamte nonen, ε Jisos looce ciise lo ê bó le fo bó ege é bonyii kice wen ke.

ε Jisos baa bonyii yuufe ncow bofεε le è nu boom bew bo ntum e

(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ ε wvú ke ne ben gen yî kum e, tee bonyii bò wvú to shieele ε bó to fô wvú le. ¹⁴ ε wvú baa bonyii yuufe ncow bofεε, tee bó le boom bew bo ntum e, * wvu le bô bó enù, é wen etumte bó ε bó ghane fewci diew Nyo', ¹⁵ bvuu kenke mvungay keebvuuse bonceendaa bo dewle le yî bonyii le. † ¹⁶ Bonyii bodvu to nu: Semon, wvú wvú to nyaε diee diew dimew le Bitá. ¹⁷ Jem bô waa bwee wvú Jon bò to nu boom bo Sebεdee le, bò wvú to nyaε diee é bó le “Boanεges” di nu le, “Boom bo jan yî baykene le.” ¹⁸ ε bomew nu Andulu, Filew, Batolomu, Matio, Toma, Jem wvú waa Alfiyus, Tadio, Semon wvú to nu wee ηgoo Boselot, ‡ ¹⁹ noo Judas Iskaliot wvú to ghanεε gese Jisos.

ε bonyii no duu le Belsebu wvú nfon bonceendaa bo dewle le nu yî Jisos e

(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ ε Jisos ke ne gen fô wvú to cee, ε kebombom ke bonyii le bvuu tase fó, ε bô boom bew bo ηgoo le fanε yaa kenke naa lo je keediekεn ke. ²¹ ε kfuu diew ke dioo yuw, mum gen keejo wvú njefo bonyii to duu le wvú ghaanene lo. ²² ε bonyii bò to dunji bonci bo Nyo' le bò to nen'yεε Jelusalem

3:12 1:34; Luk 4:41 * **3:14** κε boηwa' bo boyvuum bomew kenke njeme wvú le, “Tee bó le boom bew bo ntum e” ke. † **3:15** Boηwa' bo boyvuum bomew nu ε bise fen le, “É bó efele ten bonyii bo bincem e.” **3:16** Lem 1:13; Jon 1:40-44 ‡ **3:18** Boselot to nu Bojuu bò to tomte woj, diuu keebvuse yî ηgew e can bonyii bo Lum e. **3:21** 3:31; Jon 7:5 **3:22** Mat 9:34; 10:25

bow jó no gayte le, “Belsebu nu yî ye le, ε wvú bvuuuse bonceendaa bo dɛwle le nen ε è nu bô mvunɔay mvu nfon bonceendaa bodvu le.” ²³ ε Jisos ben bó, bife ê bó ê nɔan e le, “È nulo é Satan ebvuu ebvuuuse ekole kew yî wee le nɛe le? ²⁴ É ketum nɛ ε gawsɛn ε no diuu ekinɛkin, kí saa ke eleem kɛ. ²⁵ Yew é nɛ ε gawsɛn ε no diuu eyineyin, yí saa ke eleem kɛ. ²⁶ Nonɛn, é Satan nɛ ε gawsɛn bô nɔoo ye ε no diuu ebonebon, wvú saa ke eleem kɛ, é emum enu kemese kew. ²⁷ Geenɛn, ben ekeè le kɛ wee nu dvú wvú nulo eley yew dvu ntemmvunɔay, ekuu mwɛɛm mwew keceɛy elewte dvú, sɛ wvú ε yaw ε kay ntemmvunɔay wvudvu ε sɛ kuu kɛ. ²⁸ É me ensee ê ben keceɛy le, Nyo' nulo elɛshe mwɛɛm mvù befe noo díew yì befe yicii yì bonyii jemyi. § ²⁹ Geenɛn, é wee jeme díew yì befe ekumɛ Keyoy ke Yuule, tu kɛ è nu naa lo é Nyo' elɛshe kɛ, njefo wvú nu ε ge kebefɛ ε è nu kè mey lo.” ³⁰ Jisos to jemyi nonɛn njefo bonyii bodvu to duu le keyoy kè yiile nu yî ye le.

Bwee Jisos bô boom bo bwee Jisos e

(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ ε bwee Jisos bô boom bo bwee Jisos e mum fɛse, leem ekfuɔ, tum wee le wvú etee wvú. ³² È to nu ε kebombom ke bonyii le ε shii ε gem wvú ε tase. ε bó gay ê wvú le, “Bwoo bô boom bo bwoo le gomte wo ekfuɔ.” ³³ ε Jisos bife le, “Bwɛɛm bô boom bo bwɛɛm e nu baa?” ³⁴ No wvú bife nonɛn mum jije bonyii bô to shilɛɛ gem wvú ba, gay le, “Bwɛɛm bô boom bo bwɛɛm e ban. ³⁵ Wee tfuu wvú gee fiɛɛ fi Nyo' gomte, nu wvú wvú nu waa bwɛɛm bô jɛme yɛm noo bwɛɛm.”

3:27 Yɛsa 49:24 § **3:28** Bonyii nteen yɛne le mwɛɛm mvù befe noo díew yì befe yin nu ε bó jemyi ekumɛ Nyo'. **3:30** Jon 7:20 **3:31** 3:21 **3:35** Mat 6:10

4

Ngan ekumε wee wvù to tfumyi ngow

(*Mat 13:1-9; Luk 8:4-8*)

¹ Ε Jisos ke bvuu κew no yεεyi bonyii mbew mamase le, ε kebombom ke bonyii le ε tase fó nen ghemm. Ε wvù mum ne wase ley shii ε è nu ê kekon e ê joo, ε kebombom kedvu no leeme ngem joo le ê ηkpwaante. ² Ε wvù no yεεyi bó bô mwεem nteen ê bonḡan e. Ε wvù ne ma ngan mvu ê bó le, ³ “Ben eyekε eyuw, wee to nu ε laa keegen etfume ngow. ⁴ Ε wvù ke dioo etfumyi, ε yimi gbweken ê je, ε mvunyiim to tace die. ⁵ Ε yimi ngow gbweken fô bvudvuu bvυ eta le ε nshe yaa nu fó ntay ke. Ε yί mum yaηsen buy njefo ke nshe to nu fó ntay ke. ⁶ Ε mvum ke dioo ekew ebaa, mum suη ngow yidvu ε yί yowlen, njefo yί to baa cime geη ke. ⁷ Ε yimi ngow gbweken ê bisafe le. Ε bisafe bidvu ke ku mum baη ngow yidvu ε yί fanε yaa eyum mvuntam ke. ⁸ Ε yimi ngow gbweken ε è nu yί nshe yì jee le, ke buy, ku yum, duu fey no bó to tfumyεε, ε jise di ngow e yumte ejise mbaanshe, dimew ejise mbaηsoocaa, dimew ejise gbwee.” ⁹ No Jisos ma nonen mum mese le, “Wee wvù keηke bitem ε wvù yuw.”

Shiee wvù Jisos to jemyi ê bonḡan e

(*Mat 13:10-17; Luk 8:9-10*)

¹⁰ Ε Jisos ke dioo nu wase wvù embeη, ε bonyii bomew bô bô bó to nu noo boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε bife ê wvù ekumε ngan wvudvu. ¹¹ Ε wvù tfuse ê bó le, “È nu ê ben bô Nyo' nu ε duηce wase kenyile ke bvunfon bwew e. Geenεn, fô bonyii bomew e nu ε fiεε ficii nu ke ε è nu ê bonḡan e, ¹² wvu le bó ke etaale naa ntay, geenεn yaa yene ke, ke eyeke naa ntay, yaa yuuke ke. Ε fí

nu nonen wvu le fo bó ke ekumen mvuntelem mvubole, é Nyo' eléeshe bibefe bibole.”

Fiεε fi ngan wvù Jisos to mae dunji

(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ E Jisos ne bife ê bonyii ba le, “Fí nu le ben baa kieε fiεε fi ngan wvun jemyi le? É ben baa kieε wvun, é ben ke ekieε bomew bonjan neε le? ¹⁴ Ngow yì wee wvudvu tfumyεε nu diεw Nyo'. ¹⁵ Ngow yì gbweε ê je nu bonyii bò yuuke diεw Nyo', ε Satan mum to lo kaη mwaan bvuse diεw yidvu fô mvuntelem mvubole. ¹⁶ E ngow yì gbweε fô bvudvuu bvu eta le nu bonyii bò yuuke diεw Nyo', fiisen lo kaη mwaan bô njoη, ¹⁷ geenen, ε yí baa cime geη fô mvuntelem mvubole ke. E yí moocε ke fó caan, é ηgew ke dioo ε to, kenεε bonyii bon ε è nu bikaa ê bó ejim nje diεw yidvu, ε bó mum tfuw lo bikaa kaη mwaan. ¹⁸ E ngow yì to gbweε ê bisafe le nu bonyii bò yuuke diεw Nyo', ¹⁹ ε ken'yanjan ke ekume mwεem mvu yî woη wvun e, bô shieε bvukuke noo shieε mwεem mvumew mum tase baη diεw yidvu ε yí laaye ecici. ²⁰ Ngow yì gbweε yî nshe yì jee le ε mum ε no nu bonyii bò yuuke diεw Nyo', fiisen, no gee no yí gomte gene lo fwe fwe, ke diεwe ηgow e fò yí ε yum ejise mbaanshe, yimi ejise mbansoocaa, yimi ejise gbweε.”

Ekumε ken'yeese

(Luk 8:16-18)

²¹ E Jisos ne bife le, “Wee ké leyte bô ken'yeese yew kfuke bô ηkaa, kenεε lese εgaaku le? Ke wee ké leyte dvú tome ε è nu yí fiεε fi bó tomyi ken'yeese yî dvú le le? ²² Ben ekeè le fiεε ficii fi nu ê nnyile le nu ε bó to nyile le bó ke ege é fí eyene, é fi nu ejim ejim ficii é bó ege é fí ebuy emwa. ²³ Wee wvù kenke bitem, ε wvú yuw.” ²⁴ E Jisos bvuu gay

4:19 1Tim 6:9-10

4:21 Mat 5:15; Luk 11:33

4:22 Mat 10:26; Luk 12:2

4:23 Mat 11:15

4:24 Mat 7:2; Luk 6:38

le, “Ben dioo yeke diew Nyo' no yeke ntaɣ, ekeè le je yì wee yeke jó nu no Nyo' nu ke efew se nya ê mweten, ε wvú nu ke enya naa fesen lo. ²⁵ Wee wvù kɛɲke fiεε nu ε bó nu ke ebise. Ε wee wvù yaa kɛɲke ke fiεε nu ε naa fi caan fi wvú kɛɲke nu ε bó nu ke efi lo ê wvú.”

Ngan ekume ngow no yí ké no kuu

²⁶ Ε Jisos bvuu jeme le, “Bvunfon bvú Nyo' le nu diewe ngow fò wee ε tfume wene. ²⁷ É ké dioo nu entaɣ ε wvú no leete, é ekfuɲ ké yuu ε wvú ne we. É ngow yidvu ké buy no kuu, ε wvú yaa cim kee laa yí gee neε se kuu le, ²⁸ ε è gee ke nshe ε yí se kuu. É yí ké ne yaw low, ne fó nya bikem, ké ne fó tum ejise. ²⁹ É yó ké dioo ε be, é wvú mum jo finyo ley wene, njefo kefew ke ngbwele le nu ε kocen wase.”

Ngan ekume kfuu ngow fintam fimew

(*Mat 13:31-32, 34; Luk 13:18-19*)

³⁰ Ε Jisos bvuu ne gay le, “È nulo é beene efewsen bvunfon bvú Nyo' le bô la? È nulo é beene efewsen bô ngan wvù la? ³¹ Bvú nu ke diewe kfuu ngow fintam fimew, * fi hoynene ejise fele mvungoke mvunciim fokuse fen. É wee ké tfume wene, ³² ε yí ku, yiɲ fey bite bicii bì bó tfumyi wene, ε tíew ye faɲken no nyaa kendvuj, ε mvunyiim mvù bile we nulo eyoote yéw yí dvú le ê kendvuj kedvu le.”

³³ È neε no Jisos to fewci diew Nyo' ê bonyii ê boɲgan e diewe ban e, ê je yì è nulo é bó eyuw e. ³⁴ Ke wvú to ké jeme fiεε ê bó se è nu ê ngan e ke. Geenɛn, é wvú ké dioo nu wase bô boom bew bo ngoo le ebonebon, mum mese yuuse boɲgan bodvu bocii ê bó.

4:25 *Mat 25:29* 4:27 *Jem 5:7; Mwm 14:14-15* * 4:31 *Fintam fin nu ê díew bala le le, «mustard».* 4:32 *Esek 17:23*

Ɛ Jisos wam nffum

(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Ɛ Jisos yɛɛyi bonyii ebvubwɛ, ɛ è ke dioo nu fokieguu, ɛ wvú gay ê boom bew bo ŋgoo le le, “Beene elente mamase egen kewvu keki.” ³⁶ Ɛ bó mum cine kebombom ke bonyii le kè to nu fó le, ley ê kekoŋ kè Jisos to nu wase jó kie le, ɛ bô bó no leenci, ɛ bikoŋ bimew bii bó le. ³⁷ No bó to leenci, ɛ nffum wvu baay nɛ sɛsɛ kɛw no bvuyte joo ɛ yí leyte ê kekoŋ e gomte keeyiŋsɛn. ³⁸ Jisos to nu ê kekoŋ e ejim leete, ɛ wvú ɛ jike ekole yî mbwaan e. Ɛ bó gɛn no kamsee wvú gayte le, “Wee n'yɛɛyi, kpwe gomte keejo beene nen ɛ wo yaa ghayte kɛ le?” ³⁹ Ɛ Jisos kamse, wam nffum wvudvu, gay ê joo le, “È nù nyɛkeey.” Ɛ nffum wvudvu mum lu, ɛ mondvuum cife nen ndvumm. ⁴⁰ Ɛ wvú mum bife ê boom bew bo ŋgoo le le, “Ben fane la? Ben baa lese wase fitele yî yɛm e le?” ⁴¹ Ɛ ye bɛm bó, ɛ bó no ghayte ebonebon le, “Wvun wee nu wvù nɛɛ, wvù naa nffum bô joo yuuke wvú le?”

5

Ɛ Jisos bvuse bonceendaa bo dɛwle le yî wee le

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Ɛ Jisos bô boom bew bo ŋgoo le lente mamase yidvu buy wvuke, keba ke bonyii bo Gɛlasen e. ² No wvú to buyte ê kekoŋ e, ɛ bô wee mvu tasɛn ɛ keyoy kè yiile njiŋsene bô wvú, ɛ wvú buy ê ditfum di bó to dweyte bonyii jó le. ³ Wee wvudvu to ké no cee ê ditfum didvu le. Ɛ wee yaa to nu dvú wvù nulo ebvuu ekay wvú ɛ è cim nu naa bô ncaw kɛ. ⁴ Bokaŋ nteen nu ɛ bó to ké leese wvú ê difwaŋ e, kay can ye bô boncaw, ɛ wvú sumyɛ boncaw bodvu, sawyɛ difwaŋ. Kɛ wee to nu dvú wvù nulo ejice wvú le kɛ. ⁵ Wee wvudvu

to ké no kale ê ditfum didvu le bene buyte yî dikum e entan bô emvunsheerj, wamte, kaashi ye ye bô eta.

⁶ No wvú yeneε Jisos e bee ncejole, lewte to tum envuw ê wvú ejise, ⁷ wam foweεwe le, “Jisos Waa Nyo', Nyo' wvù nu Ekole ke Mwεem Mvunciim e, wo fii la ê me? Me nleke lo wo ê diee di Nyo' le le fo wo enya ηgew ê me ke.” ⁸ Wvú to jemyi nonen, njefo Jisos to nu ε wam wase le, “Keyoy kè yiile kin, buye lo yî wee wvun e.” ⁹ ε Jisos bife ê wvú le, “Diee diuw nu yeε.” ε wvú tfuse le, “Diee diem nu kebombom, njefo bese duule lo.” ¹⁰ No wvú tfuse nonen, mum leke Jisos shiee le le fo wvú ekuj bowen keba kedvu le ke.

¹¹ Ê to nu ε ηgoo boηkunyam diekene yî mbeke le fó. ¹² ε biyoy bì yiile bidvu mum leke Jisos le, “Ciinse bese ε è nu ê boηkunyam boba le é bese eley yî bó le.” ¹³ ε Jisos bee. ε biyoy bidvu mum buy yî wee wvudvu le, gen ley yî boηkunyam e. ε ηgoo yidvu to nu boηkunyam diewe bontfuke bofeε le. ε bó sen, bow ê ηkoη e, shii ê mamase yidvu le, le jó. ¹⁴ ε bonyii bô to cepte boηkunyam bodvu ja fó, fee lo, gen see saaka wvudvu εlaante bô ê bontew bo jó le. ε bonyii no yuuke, buyte keeto eyen fieε fi to kooyε le. ¹⁵ ε bó to fô Jisos to nu, yen wee we wvù kebombom ke bonceendaa bo dεwle le to shee njiηsene bô wvú, ε wvù ε shii fó, ε jise ndvú, ε bvufee bwew ε kase wase ε tu fó. ε bó fan baay. ¹⁶ ε bonyii bô to yeneε fieε fi to kooyε le, mum no seje ê bó no fi to kooyε bô wee we noo ηgoo boηkunyam ba. ¹⁷ No bó yuw nonen, kew no leke Jisos le wvú ene gbwen bowene.

¹⁸ ε Jisos dioo leyte ê kekoη e, ε wee wvù bonceendaa bo dεwle le to buyεe yî ye le we mum no leke Jisos le bô wen egene. ¹⁹ ε Jisos tun, gay ê wvú le, “È genè ε è nu fô yew e, egen esee ê bonyii buw fieε fi Tata ge fô wo le, bô no wvú

nu ε cam shen fô wo le.” ²⁰ Nonen, ε wee wvudvu mum ne, gen no ghane won wvudvu le tfuu wvù bó to teje ε Bilaante bi Yuufe le, seje fiε fi Jisos ge fô wvù le. ε bonyii no yuuke, keŋke lo nghaw.

Ekumε waa Jaylus noo kpwoon mvu wvù to kumεε ndvu Jisos e bonen

(*Mat 9:18-26; Luk 8:40-56*)

²¹ ε Jisos kase lente ê kekon e tu kewvu keki no nu mbew mamase le, ε kebombom ke bonyii le bvuu tase fô. ²² ε cee ekole yew bunle mvu mum ne to fô, ε diee nu Jaylus. No wvù yen Jisos e, gen gbwe ê wvù ejise, ²³ lεke wvù shiee le gay ε, “Waa wem wvu caan wvù kpwoon kpwee lo. Kee wo, to ke ekum wvù le é wvù ebonen fo wvù ekpwe.” ²⁴ ε Jisos mum ne ε bô wvù no gene, ε kebombom ke bonyii le shfumte bii faci Jisos.

²⁵ Kpwoon mvu to nu ente jo kebombom kedvu ε wvù ε cem wase bô kencem ke bokene le bilum yuufe ncow bifεε.

²⁶ Wvù to nu ε yen wase ηgew can bonyii bo bifuu le nteen, jewse fiε ficii fi wvù to keŋke, ε mwεem foo ke gene lo.

²⁷ No wvù to nu ε yuw wase ekumε Jisos, ε wvù mum to ê wvù ejim ê kebombom ente, kum ndvu ye le, ²⁸ njefo wvù to gayte fô fitele fiew e le, “É me ncim enkum ke naa ε è nu ndvu ye le, tu me ε mbonen wase.” ²⁹ No wvù to kumεε nonen, ε kencem kew mum semε lo kaŋ mwaarj. ε kpwoon wvudvu yuw ten ye ye le le wen nu ε bonen.

³⁰ ε Jisos dioo yuw ye ye le le mvungay nu ε buy yî wen e, ε wvù banke ye kaŋ mwaarj, bife ê bonyii le, “È kum yeε ndvu yem e?” ³¹ ε boom bew bo ηgoo le tfuse ê wvù le, “Wo yene ε kebombom ke bonyii le faci wo, ε wo bvuu biite wee wvù kum wo le le?” ³² ε Jisos mey ke no taale kenene keeyen wee wvù kum wvù le. ³³ Nonen, ε kpwoon wvudvu

no wvú to kee fiεε fi to kooyεε bô wvú, ε wvú mum to, fane, ciinjke, tum envuw ê Jisos ejise see kecεεy kew kecii ê wvú. ³⁴ Ε Jisos gay ê wvú le, “Waa wem, fitele fiuw fi wo lese yî yem e nu ε ge wase wo ε bonen. Ê γενè ntay. Kencem kuw ka wa lo nen.”

³⁵ Κε no Jisos to bæε jemyi ê kpwoon wvudvu nonen, ε bonyii bomew fese fô ε bó nε fô yew e fo Jaylus wvú cee ekolε yew bunle wε, gay ê wvú le, “Waa wo nu ε mese wase. Wo bvuu shee nyaa ηgew ê wee n'yεεyi ε è nu wvú la?” ³⁶ No bó gay nonen, ε Jisos yuw, geenen ge κε diεwε wvú baa yuw κε, gay ê Jaylus le, “Fo wo efanè κε, lese κε ε è nu fitele yî yem e maaj.” ³⁷ Ε bó no gene κε lo, ε Jisos fanε yaa bee le wee mvu ebi wen e efey Bitá bô Jem noo Jon wvú waa bwee Jem κε. ³⁸ Ε bó κε γεν fese fô yew e fo Jaylus, ε Jisos yen ε bonyii beele ffule lo fô, ε kpwe ghamte lo. ³⁹ Ε wvú ley yew, bife le, “Ben beele, ffule mondvuum nen nje la? Wan baa kpwe κε, wvú leete lo.” ⁴⁰ Ε bó no kiele lo wvú. Ε wvú nε bvuse bonyii bocii ekfunj, jo κε ε è nu cee wan bô bwee wan noo bonyii bew bo ηgoo le bo botεte ba, ε bô bó ley γεν fô wan wvudvu to jiime. ⁴¹ Ε wvú jicε wan wvudvu le yî kebo le jeme ê díεw yibole le, “Talita kum!” Fì nu le, “Wan kpwoon, me njemyi ê wo le, ja we.” ⁴² Kaη mwaaj nonen, ε wvú mum ja we no lene. Ε bó yen nonen ε diuw yum bó. Wan kpwoon wvudvu to nu bilum yuufe ncow bifεε. ⁴³ Ε Jisos ciise lo ê bó le fo bó ege é wee ekieε fiεε fi be nu κε, mum gay le bó enya fiεε é wvú edie.

6

*Ε bó ma Jisos ntεw we le
(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)*

¹ Ε Jisos ke ne fó, ε bô boom bew bo ηgoo le gen ntew wvubole. ² Ε è ke no nu diuu dibole di mbam e, ε wvú gen yew bunle le kew no yeeyi bonyii. Ε bonyii nteen no yuuke no wvú yeeyi kerke lo ηghaw. Ε bó mum ne no ghayte gayte le, “Wee wvun yeeyi mvun mwεem fεε nen? Wvú jo bvun bvufee fεε? Wvú ghan nεε ε se no gee bin binghaw bi mwεem e? ³ È nu ke wvú we wvú kane bite wvú waa Maalia le? Ke è nu waa bwee Jem bô Yosεs noo Judas bô Semon e? Ε ke jéme ye nu jan beene ε bó le?” No bó ghay nonen mum ma wvú. ⁴ Nonen ε Jisos gay ê bó le, “Bó ké no wvumte wee ntum Nyo' naa mondvuum e monciim. È nu ke won we le bô ê kfuu diew e noo ê wvú yew dvú bó yaa ké no wvumte wvú ke.” ⁵ No bó ma Jisos nonen, ε fí mum ghaw wvú keebvuu ege binghaw bi mwεem e jó nteen, efey ke le wvú to nu ε kum bonyii bo bincem e caan ε bó bonen. ⁶ Ε wvú kerke lo ηghaw no bó to baa lese fitele yî ye le ke.

*Ε Jisos tum boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε
(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)*

Ε Jisos ke ne fó no ghane bontew bo jó le yeeyi bonyii. ⁷ Ε wvú ke ne tee boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε, no tumte bó ekfuη bofεε bofεε, nyaa mvungay ê bó mvú bó ebvuuse biyoy bì yiile yî bonyii le dvú. ⁸ Ε wvú dioo tumte bó gay le fo bó ejo naa lo fiεε efey kembaη ke. Fo bó ejo mwεem mvudien ke. Fo bó ejo ekele kenεε bigew ê bicaw bibole ke. * ⁹ Bó elese bolaba, geenen fo bó etfume bikum bifεε ke. ¹⁰ Ε wvú bvuu gay ê bó le, “Ben ke dioo ε gen ntew e, ε leyew, no cee ke ε è nu dvú gen buy diuu di ben ke ene jó. ¹¹ É ntew mvu tun keefiisen ben, eyuw fiεε fi ben jemyi, é ben nenε jó, dioo nen'yi kuce kebvú ke yî bikaa binen e, é

6:2 Jon 7:15

6:3 Jon 6:42

6:4 Jon 4:44

*

6:8 Bó to shee leese

bigew fwele ê bicaw e.

enu nciise fiε fi bó mom.” † ¹² Nonen, ε bó mum ne gen no ghane fewci le bonyii ekumen mvuntelem mvubole. ¹³ ε bó bvuu no bvuuε ten bonceendaa bo dεwle le nteen yî bonyii le, yeefe bonyii bo bincem e nteen bô mεem ε bó bonene.

No bó to yuε Jon Nleseεjoo

(Mat 14:1-12; Luk 9:7-9)

¹⁴ ε Nfon 'Elod ke yuw saaka wvu ekumε Jisos, no bonyii to yuuke wase diee diw mondvuum e monciim, ε bonyii bomew no gayte le, “Jisos wvun nu Jon Nleseεjoo ε wvú ε kase ε buy yî kpwe le. È nu fiεε fi ge wvú ε se no keŋke mvunɔgay keεgeε biŋghaw bi mwεem e bin nen.” ¹⁵ ε bomew gayte le, “È nu Elayja ε wvú ε kase ε to.” Bomew le, “Wvú nu wee ntum Nyo' mvu ke diwεε bo fwele fwele le.” ¹⁶ ε 'Elod dioo yuw mwεem mvun nen gay fiew le, “È nu Jon Nleseεjoo wvù me nto mbvuseε ekole kew ε wvú ε kase ε buy yî kpwe le.”

¹⁷ Jon nu ε 'Elod to tum bonyii ε bó gen koo wvú, kay fen yew ncaw e nje 'Elodia wvù kpweε Filew wvù waa bwee 'Elod, ε 'Elod to jo kpweε le. ¹⁸ ε Jon no tune gayte ê wvú le, “Nci baa bee le wee ejo kpweε waa bwee kpweε le ke.” ¹⁹ No Jon to gayte nonen, ε 'Elodia mum no keŋke wvú fô fitele le gomte keeyu wvú, geenen yaa keŋke je ke, ²⁰ njefo 'Elod to fane Jon le wvú nu wee wvu teytey bvuu nu wee Nyo'. ε wvú mum no yene fo bó eyu wvú. 'Elod to ké dioo yeke fiεε fi Jon jemyi, ε fitele fiew no saake wvú baay, geenen ε wvú no yuuke ke njonj keeeyeke fiεε fi wvú

† **6:11** Boŋwa' bo boyvuum bomew nu ε bise fen le, “É me ensee ê ben keceεy le è nu ke edioo nu diuu di nsaw wvu fokemese le, é mwεem ebonen fô kelaante kè Sodom bô kè Gomola le efey ntew wvudvu.” **6:13** JEM 5:14 **6:14** 8:28 **6:15** Luk 7:16 **6:17** LEW 18:16; 20:21; Luk 3:19-20

jemyi. ²¹Ɛ je ke mum yene fô 'Elodia le diuu dimew di 'Elod to gee ŋkaw bô bocee woŋ noo bikuu bi nci le noo bonyii bo baay baay bo Galilee keekume diuu di bó to bokεε wvú. ²²Ɛ waa 'Elodia wvù kpwoon ke ley ceŋ bine, ε fí joŋ 'Elod bô bonyii bew bo ŋkaw e. Ɛ wvú mum gay ê wan wvudvu le, “Bife naa fiεε fi wo kooŋke, é me enfene wo dvú.” ²³Ɛ wvú bvuu die kelew gay le, “É wo bife naa la ê me, ε è cim nu naa keŋgawten ke woŋ wem e, é me enya ê wo.” ²⁴Ɛ wan kpwoon wvudvu mum buy gen bife ê bwee le, “Me eŋgay le bó efene me bô la?” Ɛ bwee tfuse le, “Genε egay le bó enya ekole ke Jon Nleseejoo le ê wo.” ²⁵Ɛ wvù mum yaŋsen tu jim kaŋ mwaan, gay ê Nfon 'Elod le, “Me ŋgomte le wo enya ekole ke Jon Nleseejoo le ê me keseen ê juy e.” ²⁶Ɛ Nfon yuw nonen, ε ye keeshe wvú baay. Geenen nje kelew kè wvú to dieε wase fwe dvu bonyii bò to nu fô ŋkaw e, ε wvú faŋε yaa egomte keebvuu ekumen diew ye yì wvú to jemyεε ê wan ke. ²⁷Ɛ wvú mum tum lo nceendaa kaŋ mwaan le wvú egen eto bô ekole ke Jon e. Ɛ wvú mum gen yew ncaw e, bvuse ekole ke Jon e, ²⁸gee ê juy e, to dvú nya ê wan wvudvu. Ɛ wvú fi, buy dvú gen nya ê bwee. ²⁹Ɛ boom bo ŋgoo le bo Jon e ke dioo yuw, mum gen jo gvune di Jon e dwey.

Ɛ Jisos nyaje bonyii bontfuke botin

(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

³⁰Ɛ boom bo ntum e bo Jisos e ke ghan kase tu jim fô wvú le, see mwεem mvunciim mvù bó to gee bô mvù bó to yeεyεε bonyii dvú ê wvú. ³¹Ɛ wvú mum ne gay ê bó le, “Ben eto ke ben ben é beene egen bvudvuu bvù bonyii yaa nu ke fó le, elεeten caan.” Wvú to gay nonen njefo bonyii nteen to too fô bó to nu, é bomew dioo nen'yi, é bomew no too. Ɛ bó yaa cim keŋke naa lo kefew keedieken ke.

³² Ε βô bó mum ley ê kekorj e base ye εbonebon no gene fô bvudvuu bvù bonyii yaa nu κε le. ³³ Geenēn, ε bonyii nteen yen κε bó le no bó gene, κιεε bó, mum νε ê bilaante le bicii no lewte sumtene bó. Ε bó gen fese fô, ε Jisos bó boom bew bo ηgoo le σε κε fese. ³⁴ Ε Jisos κε dioo fεese ê ηkpwaante, yen kebombom κε bonyii le nen ghemm, ε shen koo wvú bô bó, njefo bó to nu diewe njée yì nu σε wee ncey e. Ε wvú mum κew no yeeyi bó, κε yeeyi bó bô mwεem nteen. ³⁵ Ε diuu κε dioo seeyi, ε boom bew bo ηgoo le bence gay ê wvú le, “Fen nu ηkpwaante ε kefew ε gen wase, ³⁶ κε cine bonyii ban e é bó egen bontew bô ela yo nceencee le, eguy mwεem mvubole mvudien.” ³⁷ Ε Jisos tfuse fiew le, “Ε nu enya ben fiεε é bó edie.” Ε bó bife ê wvú le, “Wo gomte le bese egom bodanali gee fεε eguy mwεem mvudien dvú eto enya ê bó?” ³⁸ Ε Jisos bife ê bó le, “Ben κεηκε bontuw bo bleed e bomεε? Ben κε gen taa.” Ε bó gen taa, to see le, “Bontuw bo bleed e nu botin bô byé yifιεε.” ³⁹ Ε Jisos mum gay le boom bew bo ηgoo le egay le bonyii eshiyen ηgóo le ηgóo le, yì ηkfunκfun e. ⁴⁰ Nonēn, ε bonyii bodvu mum shiiyen fokuse ηgóo le gbwee gbwee bomew mbaanshen mbaanshen. ⁴¹ Ε Jisos jo bontuw bo bleed e bo botin ba bô byé yi yifιεε ye, taa we, nya keyoone ê Nyo', mum guushε nya ê boom bew bo ηgoo le, ε bó nya ê bonyii. Ε wvú gawce ten byé yi yifιεε ye ê bó bocii. ⁴² Ε bonyii bocii die ffuu. ⁴³ Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le baance bimbeke bi bleed e bô bi byé yì shεετεε le, ε bí yiηsen ηkáa yuufe ncow fiεε. ⁴⁴ Bonyii bò to dieε mwεem mvudien mvudvu to nu bolemσε bontfuke botin.

*Ε Jisos len yî joo le
(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)*

⁴⁵ Ε Jisos mum gay le boom bew bo ηgoo le eley ê kekonj e kanj mwaan esaa fwe Besayda é wen eshεε egay bonyii le é bó ekfuuyi. ⁴⁶ Ε wvú ke shεε gay bó le, mum ne ben yî kum e keebunle. ⁴⁷ Ε εkfuη ke jiim, ε kekonj nu wase ê joo enteleη, ε Jisos bεε ke ηkpwaante wvú embeη. ⁴⁸ Ε wvú yen no boom bew bo ηgoo le katene bô kekonj keekey, njefo fwefwe to too je fwe cile kí. Ε è ke no nu ke diewe εν'yulem e ε wvú ne no too fô bó le, lene yî joo le. Ε wvú to too gomte keefey mbew bó le. ⁴⁹ Ε bó dioo yen wvú le no wvú lene yî joo le, no kpwaake le è nu ηkfusay. Ε bó wam foweewe, ⁵⁰ njefo bó bocii to nu ε yen wvú le ε kedvum gbwo bó. Kanj mwaan, ε Jisos mum jeme ê bó gay le, “Ben ejice mvuntelem mvunen e, è nu me. Fo ben efanè ke.” ⁵¹ No wvú gay nonen, mum ley shii ê kekonj e bô bó, ε fwefwe wvudvu mum lu. Ε bó taa nen, ε diuw yum bó nen kaww, ⁵² nje bvufee bvubole to kfufene lo, ε bó to baa cim kίεε ten fiεε fi bontuw bo blεed e ba to dunji ekume Jisos ke.

Ε Jisos fe bonyii bo bincem e Genesalet

(Mat 14:34-36)

⁵³ Ε bó ke lente mamase buy keba kè Genesalet e, wow kekonj ηgem joo le. ⁵⁴ No bó buyεε ê kekonj e, ε bonyii mum kίεε lo Jisos kanj mwaan, ⁵⁵ no lewte gene bontew bo jó le bocii, bvuuse bonyii bo bincem e too bô bó ê mvunjkεey e naa fεε fô bó to yuuke le Jisos nu fó le. ⁵⁶ É Jisos ké gen naa fεε kenεε wvú gen ntew e, kenεε εlaante, kenεε ηkpwaante, ε bonyii no gεεle ke bonyii bo bincem e fô bonyii ké no taashi. É Jisos ké dioo fele, ε bó no lεke le wvú ecine é bó ekum ke naa ηgem ndvu ye le. Ε wee tfuu wvú to kumte, mum no bonene.

7

*Bonci bo wee wvu wum e
(Mat 15:1-9)*

¹ Diuu dimew ε Bofalasii bô bonyii bomew bô to duñci bonci bo Nyo' le ne Jelusalem to tase mbew Jisos e. ² Ε bó ke ne yen ε boom bo ηgoo le bo Jisos e bomew diekene bô can yile, fi nu le bó to baa cukε can κε. * ³ Bojuu bocii, se bvuu ge Bofalasii to bii κε ε è nu nce woη wvu bo'icee bobole bo fwele le, le κε è nulo é wee edie fiεε se wvú ε cukε can lenlen no bó to ké cukε κε. ⁴ Κε è nulo ten é wee ke ekfulε fô way edie fiεε se wvú ε cukε ye ê yiye je le κε. Ε bó bvuu gee mwεem mvumew mvu nce woη e nteen, ke diewe keecuke mvunjom noo bibεηη noo bonton. †

⁵ Ε Bofalasii bô bonyii bô duñci bonci bodvu mum bife ê Jisos le, “È nu nje la wvù boom buw bo ηgoo le yaa bii nce woη bo'icee bosεεbeene bo fwele le κε? È nu nje la wvù bó diekene bô can yile?” ⁶ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Yesaya wvù wee ntum Nyo' to nu ε jeme keceey le ben nu bonyii bô jemyi jεey gee jεey. Ben gee κε ε è nu fiεε fi wvú to sarεε le, Nyo' gayte le,

‘Bonyii ban wvumte me κε fomvu fomvu,
ε mvuntelem mvubole nu ncejole fô me le.

⁷ Bó bunlee me ε è nu κε εcici,
njefo bó joo mwεem mvù è kpawaci bonyii,
yεeyi le è nu diew yem.’

⁸ È nu κε ten no ben cin'yi bonci bo Nyo' le, gεele ε è nu bô è gεke bonyii.” ⁹ Ε Jisos gay ê bó le, “Ben looci naa kee keetun bonci bo Nyo' le wvu le ben ebii ε è nu bonen e.

^{7:2} Mat 23:25; Luk 11:38-39; Kolo 2:21-22 * ^{7:2} Bó to κεηke keecuke can yin ê je yì nce wvubo woη gomte le. † ^{7:4} Boηwa' bo boyvuum bomew nu ε bise le, “... noo bintaw bì bó to ké no jiime yî dvú le se diekene.” ^{7:6} Yεsa 29:13

¹⁰ Fí nu ε Muses to gay le, ‘Wvume ico bô bwoo.’ Bvuu gay ten le, ‘É wee nan lo ice kenεε bwee, é bó yu lo mweten.’

¹¹ Geenen, ben ε no gayte finen le, ‘É wee kenke fiεε fi è be nelo é wvú efi ice kenεε bwee dvú, ε ne ε gay ê ice kenεε ê bwee le fiεε fidvu nu wase Koban,’ fi nu le è nu wase fi Nyo' le, ¹² tu ben baa bvuu bee le wvú ejo fiεε fidvu efi ice kenεε bwee dvú ke. ¹³ Ben gee nonen, gee ε diew Nyo' tuu fiεε fi ecici nje nce wene woj wvù ben yeeyi bonyii dvú. ε mwεem mvumew bvuu nu ten dvú nteen diewe mvun e mvù ben gee.”

*Fiεε fi nulo ebefe bô wee
(Mat 15:10-20)*

¹⁴ ε Jisot bvuu tee bonyii ε bó to, ε wvú gay ê bó le, “Ben bocii eyeke eyuw fiεε fi me njemyi, ekiεε ntay. ¹⁵ Ke fiεε fi wee dieε ε fí bow ê shem nulo ebefe bô wvú ke. È nu fiεε fi buyte diuw wee le fi beete bô wvú. [¹⁶ Wee wvù kenke bitem keeyuw, ε wvú yuw.”] †

¹⁷ ε Jisot ke cinε bonyii bodvu le, ley yew, ε boom bew bo ηgoo le bife ê wvú ekume ηgan wvudvu. ¹⁸ ε wvú tfuse ê bó le, “Ke ben ten kee mwεem e? Ke ben kee le fiεε ficii fi wee leese ê wvú emvu yaa nulo ebefe bô wvú ke le? ¹⁹ Fí nu nonen, njefo fí ké leyte saa gen ε è nu fô fitele fiew e ke, bow ε è nu ê shem, ke mum ghan buy lo.” (No Jisot to gayεε nonen, ε fí mum no nu le mwεem mvudien mvunciim yuule lo.) ²⁰ ε wvú bvuu gen fwe gay le, “È nu fiεε fi buyte yî wee le fi beete bô wee, ²¹ njefo mwεem mvù befe mvù wee gee nen'yi fô fitele fiew e. Mwεem diewe bojkwawce bô befe, keejaη kenjaη, keecoη bvucoη, keeyu wee, keejo kpweε wee kenεε dwee wee, ²² keedewkene ejise yî mwεem e, keebuwi mwεem, keelεεle kenλεεma, keegeε nnyen,

^{7:10} Ksm 20:12; 21:17 ^{7:15} Mat 15:11 † ^{7:16} Ke bojwa' bo boyvuum bomew kenke kencim ke 16 kin ke. ^{7:21} Gal 5:19-21

keebene kendor, keebeete bô ediee ε bonyii, keebense ye noo keeyuṣene keyuṣεε. ²³ Mwεem mvù befe mvun mvunciim nen'yi ε è nu fô fitele fi wee le ε beete bô mweten.”

Fitele fi kpwoon mvu ε è nu wee ketum to lesεε yî Jisos e
(*Mat 15:21-28*)

²⁴ Ε Jisos ke ne jó, gen keba ke bilaante bi Taya bô Sidon e. No wvú gen jó, ley yew dvumew fanε yaa gomte le wee ekiεε le wen nu jó κε. Geenεn, ε bonyii kiεε κε lo. ²⁵ Kpwoon mvu to nu jó ε keyoy kè yiile nu yî waa we wvù kpwoon e. Kaṅ mwaan no wvú yuw ekumε Jisos, mum to gbwe bika a biew e. ²⁶ Kpwoon wvudvu to nu wee Glek, κε è to nu wee Juu κε. Bó to boke wvú Fonishia woṅ wvù Silia le. No wvú gbwe nonεn, mum leke Jisos le wvú ebvuse nceendaa dεwle wvudvu yî waa wen e. ²⁷ Ε Jisos tfuse ê wvú le, “Cine é bó eyaw enyane boom, njefo κε fí nu leṅ keejo ṅgu boom elañ fô bwé le κε.” ²⁸ Ε kpwoon wvudvu tfuse ê wvú le, “È nu keceεy icεm. Geenεn, boom ké dioo diekene ε bwé no bonyi κε tfúw yì gbwekene fokuse.” ²⁹ Ε Jisos mum gay ê wvú le, “Nje fiεε fi wo tfuse fin, wo nulo egene fiuw, nceendaa dεwle wvudvu nu ε cine wase waa wo le.” ³⁰ Ε kpwoon wvudvu mum ne no gene fô yew e, dioo gen yen ε waa we jiime fontaw ε nceendaa dεwle wvudvu ε buy wase.

Ε Jisos ge ε kencife no yuuke mwεem jemyi

³¹ Ε Jisos ne ê keba kè Taya le, fey Sidon bvuu fey keba kè Bilaante bi Yuufe le, mum tu je fô Mamase yì Galilee le. ³² Ε bonyii bomew ke ne to bô wee mvu ε è nu kencife ε wvú yaa kee keejeme κε. Ε bó leke Jisos le wvú egeε can ye yî ye le, efe wvú. ³³ Ε Jisos mum jo wvú ε bô wvú buy ê kebombom ente no nu εbonebon. Ε wvú lese boom bew bo

can e ê bintuntuj bi wee wvudvu le, cuy nceŋ kum leme di wee wvudvu le dvú, ³⁴ taa we, shom, § jeme ê wvú le, “Efata,” fi nu le, “Yene.” ³⁵ E bintuntuj bi wee wvudvu le mum yene kaŋ mwaarj, e leme diew yaaten, e wvú mum no jemyi naa ntay. ³⁶ E Jisos mum ciise lo ê bonyii le fô bó ke esee ê wee ke. Geenɛn, no wvú to ciise, e è kaa no nu ke no bó nu eseŋe gene dvú fwe fwe. ³⁷ E diuw no yumte bonyii naa baay. E bó no ghayte, gayte le, “Jisos kee keege mwɛem mvunciim naa ntay. Wvú gee e bincife yuuke mwɛem, e bindvumɛm jemyi.”

8

E Jisos nyaje bonyii bontfuke bonɛw
(Mat 15:32-39)

¹ Ke ediuw yoya le, e kebombom ke bonyii le bvuu to tase nen ghemm. E è ke no nu e bó yaa bvuu keŋke mwɛem mvudien ke, e Jisos tee boom bew bo ŋgoo le gay ê bó le, ² “Me ŋkeŋke shen fô kebombom kin e, njefo bó nu wase bee bó ediuw eta, e fiɛ fi bó edie yaa bvuu nu ke. ³ É me ncine lo bó e no gene ela ebole, é bó egen egbwe jeŋ ê je no bomew bó le ne ncejole.” ⁴ E boom bew bo ŋgoo le tfuse le, “È nulo é wee ejo fɛɛ mwɛem mvudien ŋkpwaante jan keenyaje kfu ban bonyii dvú?” ⁵ E wvú bife ê bó le, “Ben keŋke bontuw bo blɛɛd e bomɛɛ?” E bó tfuse le, “È nu bosooshwiw.” ⁶ E Jisos mum gay le kebombom ke bonyii le kedvu eshii fokuse. E bó shii, e wvú jo bontuw bo blɛɛd e bo bosooshwiw ba, nya keyoone ê Nyo', guushe, nya ê boom bew bo ŋgoo le le bó egawce ê bó. E bó mum gawce. ⁷ Bó to keŋke ten mvubyetele nen caan. E wvú bvuu jo,

§ 7:34 Jisos to shom nen koole e è nu shen fô wee wvudvu le.

7:36 Mat 8:4; 9:30-31; 12:16; Mak 1:44-45; 5:43; 9:9; Luk 5:14-15; 8:56 7:37
Keŋ 1:31; Yɛsa 35:5-6 8:1 6:32-44 8:2 Mat 9:36

nya keyoone ê Nyo', gay ε bó gawce ê bonyii bodvu. ⁸ Ε wee tfuu die ffuu. Ε bó baance bimbεke bì to shεεtεε, ε bí yiηsen ηkáá yisooshwi. ⁹ Bonyii bò to dieε to nu diewe bontfuke bonew e. ¹⁰ Ε wvú mum cinε bó le ε bó no kfuuyi. Ε wvú ley lo ê kekoη e kaη mwaanη bó boom bew bo ηgoo le mum ne gen keba kè Dalmanuta le.

Ε Bofalasii no gomte le Jisos eduηce keηghaw ke fiεε le
(Mat 12:38-42; 16:1-4)

¹¹ Ε Bofalasii ke ne to fô Jisos e, kew mbew bó wvú, gay le wvú ege fiεε fi duηci mvuηgay mvù ne fowe. Ε bó to gayte nonen momte lo wvú. ¹² Ε Jisos shom naa baay, gay le, “Εηγοke kin gomte fiεε fi duηci mvuηgay mvù ne fowe keege la dvú? Έ me ensee ê ben keceey le ke ηηγοke kin nu eyen fiεε le ke.” ¹³ Ε wvú mum cinε bó le, kase ley ê kekoη e, no gene kewvu keki.

Ε Jisos tefe boom bew bo ηgoo le le bó eyene ekume gee di Bofalasii bó di 'Elod e
(Mat 16:5-12)

¹⁴ Jisos to gene ε boom bew bo ηgoo le ε daaye keejo bleed, keηke ke ε è nu ntuw mwaanη ê kekoη e. ¹⁵ Ε wvú no teete bó gayte le, “Ben eyenè, bvuu joo kefew yî fintuηleen fi Bofalasii noo fi 'Elod e.” ¹⁶ Ε boom bew bo ηgoo le mum kew no jemyi εbonebon ekume fiεε fidvu, gayte le, “Wvú jemyi fintuηleen fin nen ηjefo beene baa keηke bleed ke.” ¹⁷ Ε Jisos kieε fiεε fi bó jemyi ekume fí, mum bife ê bó le, “Ben jemyi ε è nu ekume bleed wvù ben baa keηke ke ηje la? Ke ben yene wase mwεem e keηε kee mwεem e? Fí nu le bvufee bvunen baa yene wase le? ¹⁸ Ben keηke ejise yaa yene mwεem e le? Ben keηke bitem yaa yuuke mwεem e? Ke ben kumyi mwεem e? ¹⁹ Seke me nto ηguushεε

bontuw bo blæed e botin ε bonyii die bontfuke botin, ben to baanci bimbeke bì to shæetεε ε bí yijnsen ηkåa yimieε?” ε bó tfuse le, “Yuufe ncow fieε.” ²⁰ ε wvú bvuu bife le, “Ekumε bontuw bo bosooshwi y bð bonyii be die bontfuke bonεw, ben be baanci bimbeke bì be sheke bí ε yijnsen ηkåa yimieε?” ε bó tfuse le, “Yisooshwi y.” ²¹ ε wvú mum bife ê bó le, “Kε ben kee wase mwεεm e?”

ε Jisos yene ejise kenfefe ntεw wvù Besayda le

²² ε Jisos bð boom bew bo ηgoo le ke lente buy Besayda, ε bonyii bomew to bð kenfefe kemew fð wvú le lεke le wvú ekum wvú le efe wvú. ²³ ε Jisos jicε wvú le yî kebo le, jo ε bð wvú buysen ntεw wvudvu. ε wvú cuy nceη yî ejise eye le, gεε can yî ye le mum bife ê wvú le, “Wo yene fieε le?” ²⁴ ε kenfefe kedvu cake ejise we, taa gay le, “Me n'yene bonyii le jiwejiwe ε bó lene nu diεwε bite le.” ²⁵ ε Jisos bvuu gεε can yî ejise ε wee wvudvu le, ε wvú taa nen tuηη, ε ejise eye mum yuu, ε wvú no yene mwεεm mvunciim e ntay. ²⁶ ε Jisos mum gay ê wvú le, “È genè fð yew e, dioo gene fo wo ebvuu eley ntεw e ke.”

ε Bita cεε le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε

(*Mat 16:13-20; Luk 9:18-21*)

²⁷ ε Jisos bð boom bew bo ηgoo le ne fð no gene bontεw bo keba kè Kaysalia Filibi le. ε bó dioo gene, ε wvú bife ê bó le, “Bonyii duu le me nu yεε?” ²⁸ ε bó tfuse le, “Bonyii bomew duu le wo nu Jon Nleseεjoo, bomew le εlayja, ε bomew duu le wo nu wee ntum Nyo' mvu.” ²⁹ ε wvú mum kase bife ê bó le, “Ben duu finen le me nu yεε?” ε Bita tfuse le, “Wo nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε.” ³⁰ ε Jisos mum ciise lo ê bó le fo bó ke emom esee fifin ê wee ekumε wen ke.

*Ɛ Jisos jeme ekumε kfuu kpwe yì wvú nu ke ekpwe
(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)*

³¹ Ɛ wvú mum kew no yeeyi boom bew bo ηgoo le jemyi ekumε ekole kew ƙε, “Wee wvù diee nu Waawee keηke keeke eyen boηgew nteen, é bonyii bò saake woη bô bocee ncese bo baay baay noo bonyii bò duηci bonci bo Nyo' le ema lo wvú. Bó nu ke emum eyu wvú, é ediuw ke ebuy eta é wvú ekase ebuy yî kpwe le.” ³² Wvú to jemyi mwεm mvun ê bó endan. Ɛ Bita mum jo wvú ε bô wvú ƙewse ye, mum kew no saake wvú yî fiεε fidvu le. ³³ Ɛ Jisos banke ye, taa boom bew bo ηgoo le, wam Bita gay ƙε, “Ja ê me ejise Satan! Wo jewsee lo me ηjefo ƙε wo leeme ê keba ke Nyo' le ƙε. Wo leeme ε è nu ê ke wee wvu wum e.”

³⁴ Ɛ wvú mum tee kebombom ke bonyii le bô boom bew bo ηgoo le, gay ê bó ƙε, “É wee gomte keenu wee wεm, tu wvú keηke keetun ekole kew, etuu kentam kew ebii me le. ³⁵ Ben ekeè ƙε wee wvù bawci nshii we fo wvú elase, nu ke elase ƙε lo. Geenεn, wee wvù lase nshii we nje me noo nje saaka wvù jee nu ε wvú ε bawce lo nshii wvudvu. ³⁶ É bó baanci naa woη wvun nen tfuu ε nya ê wee wvú ε die, ε ke ε lase nshii we, é sεw wvudvu enu la? ³⁷ Fiεε fi è nulo é wee esum keyoy kew dvú nu la? ³⁸ Ben ekeè ƙε é wee wuumene keebii me le noo diεw yeμ e ente jo ηηgokε kè buwyi mwεm kin kè nu diεwε kpwoon wvù nu ε cinε wase dweese le ε no gee ε è nu nsake le, é wvú no keè ƙε wee wvù diee nu Waawee nu ke ewuumen ten mwεten seke wvú ε kase ε to ente jo bvukuke bvu Ice bô bonceendaa bo Nyo' le bò yuule le.”

9

¹ Ɛ Jisos bvuu gay ê bó ƙε, “É me ensee ê ben keceey

8:31 9:30-32; 10:32-34 **8:34** Mat 10:38-39; Luk 14:27; 17:33; Jon 12:25

8:34 1Bi 2:21 **8:38** Mat 10:33; Luk 12:9 **9:1** Mat 16:28

le, bonyii bomew leeme fen ε bó yaa nu ke eyuw wvun̄ kpwe se bó ε yen ε bvunfon bvun̄ Nyo' le ε to bô mvun̄gay mvumwew ke.”

*ε nfiees*εn̄ Jisos kumen̄

(*Mat 17:1-13; Luk 9:28-36*)

² ε εdiuw ke fey esoocaa, ε Jisos jo Bitā bô Jem̄ noo Jon̄ ε bô bó ben̄ yî kum̄ wvumew e ε wvú defe ewe, no nu fô εbonebon. ε bó ke ne yen ε nfieesεn̄ ye ε kumen̄ ê bó ejise, ³ ε ndvú ye baa lawkene naa fele lo no è nulo é wee ecuke fokuse fen̄ é yî ebaa. ⁴ ε bó ke ne yen ε Elayja bô Muses ε buynen̄ fô bó le, ε no jemyi bô bo Jisos. ⁵ ε Bitā ne bvumten̄ gay ê Jisos le, “Cee Ekole, fîjee no beene nu fen̄. Cine é bese eyoo cún she, é yimi enu yo, yimi yi Muses, ε yimi nu yi Elayja.” ⁶ Wvú to jeme nonen̄ njefo kedvum to nu ε gbwo bó baay ε wvú faŋε yaa bvuu kieε fieε fi wvú ejeme ke. ⁷ Ke no wvú jeme nonen̄, ε kembew ne to baŋ bó, ε diew jeme ê kembew kedvu le le, “Wvun̄ nu Waa wem̄, ε wvú nu fitele fiem̄. Ben̄ eyuukè ε è nu wvú le.” ⁸ ε bó ne sese dioo taa faŋε yaa bvuu yen̄ bonyii ba le ke, yen̄ ke wase ε è nu Jisos e maan̄.

⁹ ε bó ke ne yî kum̄ wvudvu le dioo booke, ε Jisos ciise ê bó le fo bó ke esee fieε fi bó be yen e ê wee se wee wvú diee nu Waawee ε buy wase yî kpwe le ke. ¹⁰ ε bó yuw ke nonen̄ gee ê bó eshem̄, geenen̄ no ghayte ke εbonebon le laa mbuy wvū yî kpwe le wvun̄ se nu la le. ¹¹ ε bó ne bife ê Jisos le, “È nu nje la wvú bonyii bô duŋci bonci duu le Elayja ken̄ke keeke eyaw eto é Mboyse wvú Nyo' to kawε se to?” ¹² ε Jisos tfuse ê bó le, “È nu keceey le Elayja nu ke eyaw eto ekene mwεem̄ mvunciim̄ é mvú etu no mvú to nu. Geen̄, è no nu nje la wvú bó nu ε saŋ le wee wvú diee nu Waawee ken̄ke keeke eyen̄ bon̄gew nteen̄, é bonyii

ema wvú? ¹³ Geenen é me ensee ê ben le Elayja nu e to wase, bonyii e ge fiée fi bó koonke bô wvú. E è nu ke no bó to saɲe ekume wvú.”

*E Jisos bvuse keyoy kè yiile yî wan mvu le
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43a)*

¹⁴ E Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke bow to buy fô boom bew bo ηgoo le bomew to nu, yen e kebombom ke bonyii le ke baay e gem bó, e bonyii bomew bô to duɲci bonci bo Nyo' le beeke mbew bô bó. ¹⁵ Kaɲ mwaan no kebombom kecii yenee Jisos e, mum sese wvú baay, lewte gen gay wvú le. ¹⁶ E wvú bife ê bó le, “Ben beeke mbew e è nu ekume la?” ¹⁷ E wee tfuse ê wvú ê kebombom ente le, “Wee n'yeyi, me mbe ntoo bô waa wem fô wo le njefo keyoy kemew nu yî ye le, e è nu kè ké ge e wee tu kencife. ¹⁸ Keyoy kedvu ké cuute wvú tufe fokuse, e diffuw no buyte ê wvú emvu e wvú ηgeci bigew, nen'yi taame. Me e ηgay le boom buw bo ηgoo le ebvuse keyoy kedvu, bó e mom ηkuuɲ.” ¹⁹ E Jisos yuw nonen, gay ê bó le, “O oo! Eηgoke kè baa lese fitele yî Nyo' le kin. Me nu ηke enu beene eηgen embuy nee? Me nu ηke eηkuu shém bô ben eηgen embuy nee? Ben eto bô wan wvudvu fen enya ê me.” ²⁰ E bó mum jo wan wvudvu no too bô wvú fô Jisos e. No keyoy kedvu yenee Jisos e, mum cufe wan wvudvu kaɲ mwaan e wvú gbwe fokuse no biɲlene fó, e diffuw buyte emvu. ²¹ E Jisos bife ê cee wan wvudvu le, “Fiée fin to kew seke la?” E wvú tfuse le, “Fí to kew e wvú bee caan. ²² Keyoy kedvu nu e tufe wase wvú bokaɲ e bokaɲ e ηguy e noo ê joo le gomte keeyu wvú. É wo nulo ege fiée, kee wo, é wo cam ke shen fô bese le, fi bese.” ²³ E Jisos bife ê wvú le, “Le laa è nulo é me ege fiée le le? Nyo' nulo ege fiée ficii fô wee wvù nu e lese fitele yî ye le.” ²⁴ Kaɲ mwaan e cee wan wvudvu

mum fuŋ foweewe le, “Me nu ε nlese fitele yî Nyo' le. Gee é me embvuu enlese enfey lo nonen.” ²⁵ Ε Jisos dioo yen ε kebombom ke bonyii le lewte too taashi fô wvú to nu, ε wvú wam keyoy kè yiile kedvu gay le, “Wo, keyoy kè yiile kin kè gee ε wan wvun yaa jemyi ke yaa yuuke ten mwεem ke, me ηgayte ê wo, buye yî wan wvun e, egen lo. Fo wo ke ebvuu eley yî ye le ke.” ²⁶ Ε keyoy kedvu fuŋ foweewe, bvuu cufe wan wvudvu, tufe ê je yi befe le, mum buy yî ye le. Ε wvú no jiime fokuse ke diewe kenkpwe ke wee le. Ε wee nteen yen nonen, mum no duu le, “Wvú nu ε kpwe wase.” ²⁷ Ε Jisos jice wvú le yî kebo le cake ε wvú leem we. ²⁸ Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke dioo gen ley yew, ε bó bife ê wvú ejim ejim le, “È nu nje la wvú bese be mom ηkuuŋ keebvuse nceendaa dewle wvudvu?” ²⁹ Ε wvú tfuse ê bó le, “Fieε fi nulo ebvuse kfuu wvun nceendaa nu ke bunle yî temyi maan. Ke è nulo é fieε fimew jεεy ebvuse ke.”

Ε Jisos bvuu jeme ekume kfuu kpwe yî wvú nu ke ekpwe (Mat 17:22-23; Luk 9:43b-45)

³⁰ Ε bó ke ne fô fey je yî Galilee le, ε Jisos yaa gomte le wee ekiεε ke, ³¹ njefo wvú to lene γεεyi boom bew bo ηgoo le. Wvú to γεεyi bó le bonyii nu ke enya wee wvú diee nu Waawee can bonyii le é bó eyu wvú. É bó dioo ε yu wvú nonen, é ke edioo enu ediuw eta, é wvú ebuy yî kpwe le. ³² No wvú gay nonen, ε bó fanε yaa kieε fieε fi wvú jemyi ke, geenen, no fane keebife.

Wee wvu baay nu γεε?

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Ε bó ke gen buy Kafana'um, ke dioo ley nu yew ε Jisos bife ê bó le, “Ben be beeke mbew ê je ε è nu ekume la?” ³⁴ Ε bó mey diuw tfu, njefo bó to lene ê je beeke mbew

ebonebon le laa wee wvu baay se nu yee le. ³⁵ E Jisos shii fokuse, tee bó bo yuufe ncow bofee gay ê bó le, “É wee gomte keenu wee wvu fwe, tu wvú kenke keejo ekole kew le wen nu kencilejime noo wee wvú lemte fô bonyii bocii le.” ³⁶ No wvú gay nonen, mum jo wan caan leke ê bó entelɛɲ, mum kase jo koyce gay ê bó le, ³⁷ “É wee fiisene wan diewe wvun e ê diee diem e, tu wvú fiisene e è nu me. Wee é fiisen me, tu ke wvú fiisene e è nu ke me ke, tu wvú fiisene ten e è nu wee wvú tum me.”

*É wee baa kicine wo, tu wvú tomte wo
(Luk 9:49-50)*

³⁸ E Jon gay ê wvú le, “Wee n'yeyi, bese se nu e yen wee mvu le e wvú teje diee diuw se bvuuse bonceendaa bo dɛwle le yî bonyii le, bese e kan, njefo wvú baa nu wee wesebeene ngoo ke.” ³⁹ Geenɛn e Jisos tfuse ê bó le, “Fo ben ecilè kfuw wvuwe wee ke. Ben ekeè le é wee gee kenghaw ke fiɛ le teje diee diem, tu ke è nulo é wvú ebvuu ejeme fiɛ fi befe ekume me ke. ⁴⁰ É wee baa kicine beene, tu wvú tomte beene. ⁴¹ É me ensee ê ben keceɛy le, é wee nya ke naa fiko fi joo le ê ben njefo bó teje ben le bonyii bo Klistu le, tu ke è nu naa lo é wvú ke efufe mmawce we ke.”

*Mwɛɛm mvù nelo egee e bonyii gee bibefe
(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)*

⁴² E Jisos bvuu gay le, “É è nu le wee ege é wan mwaan ngoo boom bo caan ban bò nu e lese fitele yî yem e ege kebefɛ, é fi ejee fô wvuwe wee le le bó eshenke kebwee ke diene le ke baay ê kendoɲ kew e, edomse wvú ê joo yi baay e. ⁴³⁻⁴⁴ Fí e bvuu è no nu le, é kebo kuw gee e wo gee kebefɛ, é wo sum kebo kedvu. Fí jee le wo eley nshii wvù mey lo le bô kenkfuyte ke kebo le, efey keekenke can yicii egen nguy

wvu baay e wvù fiee sekecii se njime. * 45-46 ἔ εκαλε kuw gee ε wo gee kebefε, ἔ wo sum εκαλε kedvu. Fí jee le wo eley nshii wvù mey lo le nu nteηε, efey keekeηke bikaa bicii ἔ bó elay wo ηguy wvu baay e wvù fiee sekecii se njime. 47 ἔ jise diuw gee ε wo gee kebefε, ἔ wo min jise didvu. Fí jee le wo eley bvunfon bvυ Nyo' le bô jise dimwaan, efey keekeηke ejise ecii, ἔ bó elay wo ηguy wvu baay e. 48 Bvudvuu bvun nu bvù yín yì diee bonyii fó yaa ké kpweken κε, ε ηguy yaa ké jime fó κε. 49 Ben ekeè le bó nu ke eseyse wee tfuu bô ηguy ληηη no bó ké seyse fieε bô ηkauw. 50 ηkauw nu fieε fi jee, geenεn ἔ yí nelo ε cife, ἔ wo ebvuu ege nεε dvú ἔ yí se ebvuu ekase eyeke? Ben enù diewe ηkauw yì yeke le, ἔ wee noo wee enù yî nyεkeey e.”

10

εkumε keekuy kpwoon
(*Mat 19:1-12; Luk 16:18*)

¹ Ε Jisos ke ne jó, gen keba ke woj e kè Judea le, lente Joo Joodan gen wvuke. Ε bibombom bi bonyii le bvuu no taashi too fô wvú le, ε wvú no yeeyi bó ke no wvú to ké no yeeyi. ² Ε Bofalasii ke ne to keemom wvú, mum bife ê wvú le, “Nci nu ε bee le è nulo ἔ wee ekuy kpwese?” ³ Ε Jisos kase bife ten ê bó le, “Muses to nya nci le ben egeè nεε?” ⁴ Ε bó tfuse le, “Muses to nu ε cine le è nulo ἔ wee ekuy kpwese. ἔ wvú dioo kuηke, saη ηwa' wvù duηci le wen nu ε kuη wase wvú nya ê wvú.” ⁵ Ε Jisos tfuse ê bó le, “ἔ to nu nje bikuu binen bì temyεen wvù Muses to saηεε

* 9:43-44 Boηwa' bo boyvuum bomew nu ε bise fen ε bvuu ε bise ten ejim jo 46 le, “Bvudvuu bvun nu bvù yín yì yaa kpwekene ke diee bonyii fó, ε ηguy yaa ké jime fó κε.” 9:47 Mat 5:29
9:48 YESA 66:24 9:49 LEW 2:13 9:50 Luk 2:14; 1TES 5:13;
Lum 12:18 10:1 Luk 9:51 10:3 Mat 5:31

nci wvun. ⁶ Geenen, è to nu forjkew seke Nyo' to bomte mwεem, ε wvú bom ε è nu diemsen bô kpwoon. No wvú bom nonen gay le, ⁷ 'È nu nje fifin wvù diemsen nu ke ecine ice bô bwee le etaashe bô kpwese, ⁸ é bó bofεε emum etu wase wee mwaanj.' Nonen, ke bó beε bonyii bofεε ke, bó nu wase wee mwaanj. ⁹ Fí ε mum ε no nu le, fiεε fi Nyo' nu ε taashe wase, fo wee emom egawsen ke.”

¹⁰ Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke dioo nu yew, ε bó bvuu bife ê wvú ekumε fiεε fidvu. ¹¹ Ε wvú tfuse ê bó le, “Naa yeε wvù kuj kpwese ε jo wvumvu, nu ε wvú ε ge kebefε ke diewe keejanj kpwoon mvu. ¹² É kpwoon buy dweese le, ε gen ê diemsen mvu le, tu wvú nu ε ge kebefε fô dweese le keejim bô diemsen mvu.”

Ε Jisos lanj kembonen yî boom bo caan caan e

(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Ε bonyii ke ne no too bô boom fô Jisos e le wvú ekum bó le, ε boom bew bo ηgoo le no saake lo bó. ¹⁴ Ε Jisos dioo yen nonen, ε shém ton'ye wvú, ε wvú gay ê bó le, “Ben ecine é boom bodvu etoo fô me le, fo ben ejewsè bó ke, njefo bvunfon bvυ Nyo' le nu ε è nu fô bonyii diewe boban e. ¹⁵ É me ensee ê ben keceey le é wee baa efiisen bvunfon bvυ Nyo' le ke diewe wan caan e, wvú saa ke eley bvunfon bvudvu le ke.” ¹⁶ No wvú gay nonen, mum no joo bó koyci, geele can yî bó le, laanke kembonen yî bó le.

Jisos bô cee kpaw

(Mat 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ Ε Jisos ke ne le wen egene, ε wee mvu lewte to tum envuw ê wvú ejise bife ê wvú le, “Wee n'yeyi, wo wvù wee wvù jee, fiεε fi me ηkejke keenge nse ηkejke nshii wvù mey lo nu la?” ¹⁸ Ε Jisos tfuse ê wvú le, “Wo teje me le

wee wvù jee nje la? Ke wee nu dvú wvù jee ke. È nu ke Nyo' maan wvù jee. ¹⁹ Ke wo kee bonci bò le, 'Fo wo eyu wee, fo wo ejaŋ kpwee wee, fo wo econj bvucorj, fo wo eben jim nsaw mbiay, fo wo efiw kenfiw, noo le è wvumtè ico bò bwoo?' " ²⁰ E wee wvudvu tfuse ê Jisos le, "Wee n'yeyi, bonci ban bocii nu e me nto ŋkew wase no ŋgeele naa e me mbæe cuwee." ²¹ E Jisos taa wvú nen tunj, korj wvú, mum gay ê wvú le, "Tu fiæ nu e shee fimwaaŋ fi wo bæe ege. Gene egese mwæem mvù wo kenke, egaw bigew bidvu ê bonyii bo kefufe le, é wo ke emum ekenke ntfu e è nu wonj wvu we le. É wo dioo e ge nonen, emum eto ebii me le." ²² No Jisos jeme nonen, e wee wvudvu yuw e bvushiw tfuse lo wvú, e wvú banke ye no gene nu lo shen shen, njefo wvú to kenke kpaw baay.

²³ E Jisos ne banke ye taa boom bew bo ŋgoo le nen, gay ê bó le, "Fí nu ke etemyi baay fô bonyii bo kpaw e keeke eley bvunfon bvú Nyo' le." ²⁴ E njeme wvudvu ffumse boom bew bo ŋgoo le. E Jisos bvuu gay ê bó le, "Boom bem, fí temyi baay fô wee le * keeley bvunfon bvú Nyo' le! ²⁵ Fí nu cekey fô nyambala le keeley ê jise di tase le fele fô wee kpaw e keeley bvunfon bvú Nyo' le." ²⁶ E bó yuw nonen e fí ghaw bó baay, e bó no ghayte le, "É è fen nu nonen, é ke eyuu eboy yæ?" ²⁷ E Jisos kase taa bó nen, gay le, "Fifin nulo eghaw wee wvu wum, geenen yaa nulo eghaw Nyo' ke, njefo Nyo' nulo ege fiæ ficii." ²⁸ E Bitamum ne gay ê Jisos le, "Taa eyen, bese nu e cine wase fiæ ficii le e no bii wo le." ²⁹ E Jisos tfuse ê wvú le, "É me ensee ê wo keceey le, ke wee nu dvú wvù nu e cine yew e, kenæ boom bo bwee le, kenæ jéme ye le, kenæ bwee le, kenæ

10:19 Ksm 20:12-16; Dito 24:14 **10:21** Mat 19:21 **10:22** Mben 62:10

* **10:24** Boŋwa' bo boyvuum bomew kenke fen le, "fô wee wvù nu e geæ bvufee yî kpaw e ..." **10:27** Mat 19:26 **10:29** Mat 10:37

ice le, kenεε boom e, kenεε ηεε le, ε wvú cin'yi nje yem noo saaka wvù jee wvù wvu Nyo', ³⁰ wvù nu ke enu se wvù ε κηηκε yéw noo boom bo bwee le, noo jéme, noo bobwee, noo boom, noo ηεε yî nshii wvu keseen e bokanη gbwee κε. Ε bonyii nu ke ebone ten bikaa ê wvù ejim, é ke dioo enu kefew ke nshii wvù too le, é wvù eκηηκε nshii wvù meη lo. ³¹ Geenen, bonyii nteen bò nu fwe keseen nu ke enu ejim, é nteen bò nu ejim keseen enu fwe.”

*Ε Jisos bvuu jeme yî bokanη e botete ekume kpwe ye
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)*

³² Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke ne jo je, no bene Jelusalem ε wvù saa fwe. Ε boom bew bo ηgoo le κηηκε lo ηghaw. Ε bonyii bò to bii ten no κηηκε nfan. Ε Jisos bvuu jo boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofeε ε bô bó læwse ye ε wvù no seηe ê bó fiεε fi nu ke ekooy bô wvù. ³³ Ε wvù gay ê bó le, “Ben eyeke eyuw, beene bene wase gene Jelusalem, ε bó nu egen enya wee wvù diee nu Waawee can bocee ncese bo baay baay noo bonyii bò duηci bonci bo Nyo' le, é bó esaw wvù esumten le bó eyu wvù, emum enya wvù can bitum e, ³⁴ é bó esεwse wvù, cuyte nceη yî ye le, suunηke wvù, emum eyu wvù, é ke dioo enu εdiuw eta, é wvù ebuy yî kpwe le.”

*Ε Jεm bô Jon leke bintaw bi baay baay ê Jisos
(Mat 20:20-28)*

³⁵ Ε Jεm bô Jon bò to nu boom bo Σεbedee le ne bence to fwe dvu Jisos gay ê wvù le, “Wee n'yεεyi, fiεε nu dvú fi bese gomte le wo ege fô bese le.” ³⁶ Ε wvù bife ê bó le, “Ben gomte le me ηηge la fô ben e?” ³⁷ Ε bó tfuse le, “Bese gomte le seke wo nu yî bvukuke bwuw e, é bese eshii yî bintaw bi baay baay e, wee mvu ê εbo kuw ke εceεy e, wvumvu ê εbo

ke eηkoηko le.” ³⁸ E Jisos tfuse ê bó le, “Ke ben kee fiεε fi ben biite ke. È nulo é ben ke ewu fiko fi ηgew e fi me nu ηke eη'wu, keεε eley kfuu ηgew wvu baay wvù me nu ηke enley wvù le?” ³⁹ E bó tfuse ê wvù le, “Bese nulo ke ege.” E Jisos gay ê bó le, “Ben nulo ewu fiko fi ηgew e fi me nu ηke eη'wu, eley ten kfuu ηgew wvu baay wvù me nu ηke enley e, ⁴⁰ geenεn ε keeshii ê εbo kem ke εεεy e keεε ke eηkoηko le yaa nu bvudvuu bwem keenya ê wee ke. Mondvuum modvu nu fô bonyii bò bó nu ε seyse wase fô bó le.” ⁴¹ E keβεse ke boom bo ηgoo le bo Jisos e bo yuufe dioo yuw ekumε fiεε fidvu mum no ton'yi shém bô Jem noo Jon. ⁴² E Jisos tee bó bocii ε bó to, ε wvù gay ê bó le, “Ke ben kee le bonyii bò è nu bò saake bitum ké no shiile lo yî bonyii bobole, ε bonyii bo baay baay bobole duncj mvunγay mvubole ê we jo bó? ⁴³ Ke fifie keηke keenu ê ben enteleη ke. Wee wvù gomte keenu wee wvu baay ê ben enteleη keηke keenu wvù lemte lo ben e. ⁴⁴ Wee é no gomte keenu wee wvu fwe ê ben enteleη, tu wvù keηke keenu nfwa wee tfuu. ⁴⁵ Ben ekeè le ke wee wvù diee nu Waawee to to le bonyii elemte lo wvù le ke. Wvù to to keelem lo fô bonyii le, enya nshii we keesum wee nteen can kpwe le.”

E Jisos yene ejise Batimayus

(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ E bó ke len to buy ntew wvù Jeliku le. E Jisos ke dioo nen'yi jó bô boom bew bo ηgoo le noo kebombom ke bonyii le, ε kenfefe kemew ε shii diuw je le leke mwεem ε diee nu le Batimayus, wvù waa Timayus. ⁴⁷ E wvù dioo yuw le è nu Jisos wvu Nasalet, ε wvù mum kew no wamte foweewe le, “Jisos, Waa Nfon Dawe, came shen fô me le.”

10:38 Mat 26:39; Mak 14:36; Luk 12:50; 22:42; Jon 18:11 **10:39** Lem 12:2

10:43 9:35; Mat 23:11; Luk 9:48 **10:45** Mat 20:28 **10:47** Mat 20:30-31

⁴⁸ Ε bonyii nteen ne kew no wamene wvú gayte le wvú ebanj lo. Geenεn ε wvú bvuu mese wam lo foweεwe le, “Waa Nfon Dawe, came shen fô me le.” ⁴⁹ Ε Jisos leem, gay le bó etee wvú. Ε bó mum tee kenfefe kedvu gay le, “Εkole kuw ε jonj wase, ja we, wvú teje wo.” ⁵⁰ Ε kenfefe kedvu mum mwase ndvu ye fokuse, may we gen fô Jisos e. ⁵¹ Ε Jisos bife ê wvú le, “Wo gomte le me enje la fô wo le?” Ε kenfefe kedvu tfuse le, “Wee N'yεεyi, me ηgomte keen'yene mwεem e.” ⁵² Ε Jisos mum gay ê wvú le, “È gene fiuw. Fitele fi wo lese yî yem e nu ε ge wase wo ε bonen.” Kaη mwaanη nonen ε ejise eye mum yuu ε wvú no yene mwεem e, mum no bii Jisos e jò wvú to gene.

11

*Ε bó fiεn Jisos Jelusalem diεwe Nfon e
(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)*

¹ Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le len ke dioo feηene Jelusalem, nu wase mbew ntεw wvú Betfaj bô wvú Betani le bò nu mbew Kum Bite bi Olif e, ε wvú baa boom bew bo ηgoo le bofεε tum, ² gay ê bó le, “Ben egen ntεw wvu fwe we le. Ben nu ke eleyte jó nen kaη mwaanη, eyen waa kembεεbey e ε bó ε suu, ε wee ke baa ben wase yî dvú le ke, é ben efay eto dvú. ³ É wee bife ê ben laa ben fayte nje la le, é ben tfuse le Cee Εkole keηke shiee wvudvu, ε wvú nu ekase etfuse jim ke keseen keseen.” ⁴ Ε bó mum ne gen yen waa kembεεbey wvudvu le ε bó ε suu diuw fwese yew mi le diuw je le. Ε bó mum fay. ⁵ Ε bó dioo fayte ε bonyii bomew bò to leeme fó bife ê bó le, “Ben gee ε è nu la? Ben fayte waa kembεεbey we nje la?” ⁶ Ε bó mum see ê bó fiεε fi Jisos be gay. Ε bó mum cine ε bó no gene dvú. ⁷ Ε bó to dvú fô Jisos e, yey ndvú yibo yî nyam yidvu le, ε Jisos mum ben. ⁸ Ε bonyii nteen no yeεyte ndvú

ê je, ε bomew faasshi tíew bite ηkpwaante, yepte ten ê je.
⁹ Ε bonyii bò to gene fwe dvu Jisos noo bò to bii ejim no wvuuyi le, “Eeeee, mbense enù fô Nyo' le leεε! Nyo' nu ε laη kembonen yî wee wvù too ê diee di Tata le leεε! ¹⁰ Nyo' nu ε laη kembonen yî bvunfon bvυ icee wesebeene wvù Dawe le bvù too le! Eeeee, mbense enù fô Nyo' wvu fowe le leεε!” ¹¹ Ε Jisos gen fese Jelusalem, ley fô yew ncese le, taa no mwεem mvunciim nu. Ε wvù dioo mase ε kefew ε gen wase ε bô boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofε nε gen Betani.

*Ε Jisos jiy kete kemew
 (Mat 21:18-19)*

¹² Ε ekfuη buy yuu ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le nε Betani bvuu no gene Jelusalem, ε jeη no yuu wvù. ¹³ Ε wvù laη jise yen kete kemew e ncejole ε kí tεεke ε bó ké no diee.
 * Ε wvù mum no gene fó keeyen laa è nulo é wen ekoy fiε yî dvù le edie le. Ε wvù dioo gen buy fó faηe yaa yen fiε le yî dvù le ke, yen ke ε è nu bibε le maη, njefo è to baa nu kefew kè kí ké no yumte ke. ¹⁴ Ε wvù mum gay ê kete kedvu le, “Fo wee beε ke ebvuu eyuu edie fiε yî yo le ke.” No wvù gay nonen ε boom bew bo ηgoo le yuw.

*Ε Jisos kuη bonyii bo way e fô yew ncese Nyo' le
 (Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)*

¹⁵ Ε bó ke gen fese Jelusalem, ε Jisos gen fô yew ncese le kew no kuηke bonyii bò to kamene way fó. Ε wvù no kuηke nonen baashi bidan bi bonyii bò to kumene bigew e, noo bintaw bi bonyii bò to geese bibembe le. ¹⁶ Ε wvù faηe yaa bvuu bee ten le wee etuu fiε elen edanηen dvù fô

11:9 Mben 118:26 **11:10** Mben 148:1; Mat 20:30-31 **11:13** Luk 13:6

* **11:13** Kete kin nu kè bó teje ê díew bala le le «fig».

yew ncese le ke. ¹⁷ E wvú no yɛɛyi bó gayte le, “Ke bó nu e saɲ le Nyo' gayte le,
 ‘Yew wen nu e bó nu ke eteɲe le yew bunle fô bitum e bicii?’

Geenen ben e banke e tu tfum bocoɔɲ.” ¹⁸ E bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô to duɲci bonci ke yuw mum no gomte je yì bó eyu wvú jó. Bó to keɲke nfan ekume wvú njefo kebombom ke bonyii le to yuuke wase n'yɛɛyi we e diuw yumte lo bó. ¹⁹ E è ke dioo nu fokieɲuu, e Jisos bô boom bew bo ɲgoo le buy ê kelaante kedvu le.

*N'yɛɛyi wvù nen'yi yî kete kè Jisos to jɲɲe le
 (Mat 21:20-22)*

²⁰ E Jisos bô boom bew bo ɲgoo le ke buy no fele fontaɲentaɲ, yen kete kie le e kí e yowlen wase kecii e shii e buy yî ɲɲe e. ²¹ E Bita kume fiɛ fi se kooye, jeme ê Jisos le, “Wee N'yɛɛyi, yen no kete kie kè wo se jɲɲe e yowlen wase.” ²² E Jisos jeme ê bó bocii le, “Ben elese fitele yî Nyo' le. ²³ É me ensee ê ben keɲɲe le, é wee gay ê kum wvun le, ‘Mvuwe ye fen egen egbwe ê joo yi baay e’, e wvú gayte nonen yaa maɲene ke ê fitele le, e wvú e bee le fiɛ fi wvú gay nu ekooy, é wvú emvuwe. ²⁴ Nonen é me ensee ê ben le, fiɛ fi ben leke ê bunle le, e ben e bee le ben nu e keɲke wase, nu e ben nu ekeɲke. ²⁵ Ben dioo leem ten keebunle, é è nu le wee keɲke wee mvu fô fitele le, é wvú leɛshe nya ê wvú. Ben egeè nonen wvu le Icee wene wvù nu fowe eleɛshi ten binen bibefe. [²⁶ É ben baa eleɛshi bibefe bi bonyii bomew e, Icee wene wvù nu fowe saa eleɛshi ten binen ke.]” †

11:17 Yɛsa 56:7; Yɛli 7:11 **11:18** 12:12; 14:1-2 **11:23** Mat 17:20;
 Luk 17:6 **11:24** Mat 7:7; Luk 11:9 **11:25** Mat 7:1; Luk 6:37 † **11:26**
 ke boɲwa' bo boyvuum bomew bô bó to yawe saɲ diɛw
 Nyo' jó keɲke kencim kin ke.

*Ɛ bó bife fô mvungay mvu Jisos e ne
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ Ɛ Jisos bô boom bew bo ŋgoo le bvuu gen ley Jelusalem. Ɛ wvú ke dioo ghanci fô yew ncese le, Ɛ bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô dunji bonci bo Nyo' le noo bonyii bô saake woŋ ne to yen wvú le, ²⁸ bife ê wvú le, “Wo jo fɛɛ mvungay Ɛ se no gee mwɛɛm mvun? È nya yɛɛ mvungay mvudvu ê wo le wo egeè mwɛɛm mvun?” ²⁹ Ɛ Jisos gay ê bó le, “Me nu embife fiɛɛ ê ben fimwaan, é ben dioo Ɛ tfuse, é me emum ensee ê ben wee wvù nya mvungay le me engeè mwɛɛm mvun. ³⁰ È to nya yɛɛ mvungay Ɛ Jon se no leese bonyii ê joo? È to nya Nyo' nuu wee wvu wum Ɛ? Ben ke tfuse é me en'yuw!” ³¹ Ɛ bó ne no keŋene ɛbonebon le, “É beene tfuse le è to nya Nyo', é wvú ebife ê beene le laa Ɛ è ge la fo beene ebee Jon e le? ³² Beene Ɛ tfuse le è to nya wee wvu wum, é fí ecem jó?” Bó to fane bonyii njefo bonyii bocii to nu Ɛ bee le Jon to nu naa wee ntum Nyo'. ³³ Nonɛn, Ɛ bó mum tfuse ê Jisos le, “Kɛ bese kee ke.” Ɛ Jisos mum gay ê bó le, “Tu ke me nu ensee tɛn ê ben wee wvù nya mvungay ê me le me engee mwɛɛm mvun ke.”

12

*Ŋgan ekume bonyii bô wee to tɛɛɛ wɛɛ ê bó
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)*

¹ Ɛ Jisos mum ne no jemyi ê bó ê bonɣan e le, “Wee mvu to nu Ɛ lem wɛɛ mvuntam mvù bó keenci mbvuum dvú, gem bô ketaan keɛkeɛ, cim fô bó nu ke ekoyte mvuntam mvudvu somte Ɛ mbvuum buyte, tum ketaale ke wee nɛy e wene dvudvu, mum tɛse wɛɛ wvudvu ê bonyii, mum ne gen ketum kemew e. ² Ɛ kefew kè bó ké no koyte ke to

kocɛn, ε wvú tum waa we lemme mvu fô bonyii bô wvú to tɛsɛɛ wɛɛ ê bó le le bó enya mvuwene mvuntam é wvú eto dvú. ³ Ε wvú gen ε bó kaa koo lo suɲ, kuɲ ε wvú tu jim cancan. ⁴ Ε wee wɛɛ wɛ bvuu tum wvumvu waa lemme, ε wvú gen ε bó bvuu suɲ kay ekole, shoose wvú. ⁵ Ε wvú bvuu tum wvumvu, ε bó yu wvuwe. Ε wvú bvuu tum bomew mwaanɲ mwaanɲ ε bó duule lo, ε bó suɲ bomew, yuwyɛ bomew. ⁶ Ε wvú ke tum, ε è to ke wase wee mwaanɲ shɛɛ, ε wee wvun nu waa we, ε è nu fitele fiew. Ε wvú mɛse tum wvú fô bó le kpwaake le bó nu egen ewvum waa wen wvun. ⁷ Ε wvú gen, ε bonyii bodvu jeme εbonebon le, ‘Wvun nu ndiela wee wɛɛ wvun, ben eto é beene eyu wvú é bvushɛw bvudvu enu wase bvuseɛbeene.’ ⁸ Ε bó mum koo wvú, yu, bvuse laɲ ekfuɲ jo ketaanɲ.” ⁹ No Jisos jeme nen, mum bife le, “Fieɛ fi è nulo é wee wɛɛ wvun ege nu la? Wvú nu ke eto elɛse lo bonyii bodvu, etese wɛɛ wvudvu ε è nu wase ê bonyii bomew. ¹⁰ Ben ke baa taɲ wase bvudvuu bvun ê ɲwa' Nyo' le le? Bó nu ε saɲ le, ‘Tɛ didvu die di bonyii bo kembom e to tunɛɛ, to nu ε nɛ kase tu tɛ di buu di yew e.

¹¹ Fifiɲ nu ε è ge ke Tata, bonyii ε no taale keɲke ɲghaw.’ ”

¹² Ε bonyii ba yuw ɲgan wvun, mum kieɛ le Jisos ma ε è nu ê bó. Ε bó mum no gomte keekoo wvú, sɛ fan ε è nu kebombom ke bonyii le kè to nu fó. Ε bó mum cine wvú le nɛ no gene.

Ε bó telɛ Jisos ekume shile wvú laɲɛn
(*Mat 22:15-22; Luk 20:20-26*)

¹³ Ε bikuu bi woɲ e ke nɛ tum Bofalasii noo bonyii bomew bo ɲgoo Nfon 'Elod e le bó egen etelɛ Jisos ekoo wvú yî njeme we le. ¹⁴ Ε bó to, gay ê Jisos le, “Wee n'yɛɛyi,

bese kee le wo ké no jemyi ke ε è nu keceey, njefo ke wo fane jise di wee le ke, kenεε mwetεn nu naa la. Wo yεeyi keceey ε è nu je yì yi Nyo'. Ke see ê bese laa nci nu ε bee le bó elaanke shile ê Kaysa, nuu wvú baa bee le? * ¹⁵ Beene elaanke, nuu fo bó elaanke le?" ε Jisos kieε fieε fi bó to wεentene dvú, tfuse le, "Ben teeyi me nje la? Ben ke eto bô danali é me en'yen." ¹⁶ ε bó to dvú, ε wvú fi, bife le, "Ekoε kin kè nu yî dvú le nu ke yεε le, ε diee din nu di yεε le?" ε bó tfuse le, "È nu ke Kaysa le, ε diee nu ke ten diew." ¹⁷ ε Jisos mum gay ê bó le, "Ben enyaà fieε fi è nu fi Kaysa le ê wvú, nyaà fi Nyo' le ê Nyo'." ε bó yuw nonen, ε diuw yum lo bó ekume wvú.

ε bó telε Jisos ekume kentaashε ke kpwoon bô diemsen e seke bó ε buy yî kpwe le

(*Mat 22:23-33; Luk 20:27-40*)

¹⁸ ε Bosadusii bomew ke ne to keebife fieε ê Jisos. Bosadusii to nu bonyii bô to duu le ke bonyii nu ke ebuy yî kpwe le ke. ¹⁹ No bó to nonen, gay le, "Wee n'yεeyi, Muses to nu ε saɲ ê beene ê bonci le le,

'É waa bwee wee kpwe ε gee kpwoon se wan,
tu wee wvudvu keɲke keegeε kpweε ɲkfu

é bô wvú eboo boom ê diee di ɲkfu waa bwee wvudvu le.'

²⁰ Nonen, wee mvu to keɲke boom bolemse bosooshwi, ε wvu ɲgaywee ke jo kpwoon, ke kpwe se bô wvú ε boo wan. ²¹ ε ejime kew gee kpwoon wvudvu, ke kpwe ten se wan. ε fí ke kooy ke ten leɲleɲ bô ejime ke wvuwe le.

²² ε bó ghan gee wvú bocii, ε wee faɲε yaa nu dvú ente jo bonyii bo bosooshwi bodvu wvú eboo wan bô kpwoon wvudvu ke. Ejim jodvu ε kpwoon wvudvu kpwe ten. ²³ No bonyii bo bosooshwi bodvu to nu ε jo kpwoon wvudvu

* **12:14** Kaysa nu Nfon wvu baay wvu Lum. **12:17** Lum 13:7 **12:18**
Luk 20:27 **12:19** Dito 25:5-6; Keɲ 38:8

bocii, è nu ke enu seke bonyii buyte yî kpwe le, é wvú enu kpwεε yεε?” ²⁴ Ε Jisos gay ê bó le, “Ben jemyi nen jayte lo njefo ke ben kee fiεε fi bó saŋ ê ŋwa' Nyo' le ke, yaa kee ten mvuŋgay mvu Nyo' le ke. ²⁵ Fiεε fi nu, nu le è nu ke enu seke bonyii ε buy wase yî kpwe le, ke bolemse bô bokene bεε ke ebvuu etaashi bvujen ke, ε bonyii yaa bεε ke ebvuu enyaa boom ε bó taashi bvujen ke. Bó nu ke enu wase ke diεwε bonceendaa bo Nyo' le fowe. ²⁶ Fiεε fi ekumε le bonyii nu ke ebuyte yî kpwe le, ben ke baa taŋ wase bvudvuu ê ŋwa' Muses e ekumε kete kè to bεenci ε Nyo' jemyi ê Muses gayte le,

‘È nu me Nyo' Aba'am bô Nyo' Aysik noo Nyo' Yakow e?’

²⁷ Fi nu le ke Nyo' nu Nyo' boŋkfu ke, è nu Nyo' bonyii bô nu dvú. Ben nu ε jay baay.”

Nci wvù fele bonci bocii

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Ε wee mvu wvù to duŋci bonci bo Nyo' le ke to, diox yuw no Jisos bô bonyii ba beeke mbew, bvuu yen no wvú nu ε tfuse fiεε fi bó bife ê wvú ê je yì jee le, ε wvú mum bife ten ê Jisos le, “Nci wvù fele bonci bocii nu wvù la?”

²⁹ Ε Jisos tfuse ê wvú le, “Nci wvù fele bonci bocii nu wvun wvù duu le,

‘O bonyii bo Israel ben eyuw,

Tata Nyo', wvù Nyo' wesebeene,

Tata Nyo' wvudvu nu ke mwaaj.

³⁰ È kooŋkè Tata wvù Nyo' wo bô fitele fiuw ficii,

enya ekole kuw ê wvú kecii,

εεεε bvufee bwuw yî ye le bvucii,

elemtè fô wvú le bô mvuŋgay mwuw mvunciim.’

³¹ Ε nci wvù bii wvun e nu le,

‘È kooŋkè waa bwoo no wo kooŋke ekole kuw.’

Ƙε wvumvu nci bvuu nu dvú wvù fele boban ƙε.” ³² ε wee wvù to duŋci bonci bo Nyo' le wε gay ê Jisos le, “Wee N'yεεyi, wo nu ε tfuse naa leŋ. Wo jemyi ε è nu kecεεy le Nyo' nu ƙε mwaan ε wvumvu yaa bvuu nu dvú efey wvú ƙε. ³³ ε keekoŋke wvú bô fitele ficii, gεεle bvufee yî ye le bvucii, lemte fô wvú le bô mvuŋgay mvunciim bô keekoŋke waa bwoo no wo koŋke ekole kuw, nu ε fî fele naa lo keegeε boncese bô nyám yi tonεεn noo boncese bomew.” ³⁴ ε Jisos dīoo yen no wvú tfuse diwε wee bvufee le, ε wvú mum gay ê wvú le, “Ƙε wo nu ncejole keeley bvunfon bvū Nyo' le ƙε.” Ejim jodvu, ε wee faŋε yaa ke ebvuu emom eto keebife fiεε ê wvú ƙε.

Mboyse wvù Nyo' to kawεε nu waa yεε

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ ε Jisos ke no yεεyi bonyii fô yew ncese le, ke nε bife ê bó le, “Bonyii bô duŋci bonci ghan nεε le ε sε no duu le Mboyse wvù Nyo' to kawεε nu waa Nfon Dawe? ³⁶ ε Keyoy ke Yuule to ge wase ε Nfon Dawe wvun jeme ekume Mboyse wvudvu gayte le, ‘Tata Nyo' to nu ε gay ê Tata wem le wvú eshii ê ebo kew ke εεεy e, egeŋ ebuy seke wen ke ejike bonyii bew bo bvuban e é wvú etome bikaa biew yî bó le.’

³⁷ É Dawe kebεε teje wvú le Tata wen, é wvú ebvuu eghan nεε sε no nu waa we?” No Jisos to jemyi mwεεm mvun nen ε kebombom ke bonyii le kè to nu fô, no yeke ε njoŋ yuu lo bó.

ε Jisos tooshe gee di bonyii bô duŋci bonci bo Nyo' le

(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ Ε wvú dioo yεεyi bonyii ne gay ê bó le, “Ben ejoð wεε ben ε bonyii bò duñci bonci bo Nyo' le. Bó ké no kooñke keetfumyi ndvú yi baay baay ghanci dvú mondvuum mò bó kamene diwaci le, le bonyii egaytè bó le bò n'wvum. ³⁹ Έ bó ké gen yéw bunle le, kenεε fô ηkaw e, caw ke ε è nu bintaw bi baay baay se shii yî dvú le. ⁴⁰ Bó shiwse lo mwεεm mvu boke' bo boñkfu le, mum buwse bó bò dibunle di dewkene. ηgew wvubo nu ke eyuu ekuuke baay.”

Nnya kpwεε ηkfu

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Ε Jisos ke ne gen shii keba keki fô fiñkuw fi nnya le fô yew ncese le, no taale no bonyii too gεεle bigew ê fiñkuw fidvu le. Ε bonyii bo kpaw e nteen no too gεεle bigew jó ε bí duule. ⁴² Ε kpwεε ηkfu mvu ke ne to ε è nu wee kefufe, gee mvunyinyi jó mvunfεεm mvù gee jise di bigew e ε dí baa buy fiεε le ke. ⁴³ Ε Jisos ben boom bew bo ηgoo le gay ê bó le, “Έ me ensee ê ben keceey le kpwεε ηkfu wvun wvú nu wee kefufe nen, nu ε nya ε fey bonyii bocii bò gεεle fiεε ê fiñkuw fi yew ncese le fin e. ⁴⁴ Bonyii bocii bò be nyaa, be too ε è nu bò tfúw kpaw wvubo wvú nu ε yiñsen wase ε no fuci kuse. Geenεn wvú ε to bò kefufe kew kecii ε nya fiεε ficii fi wvú keñke, ε è nu fí fi wvú bee keecee yî dvú le.”

13

Binghaw bi mwεεm e bì nu ke ekooyi seke woj nu keeke eka

(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Ε Jisos ke dioo nen'yi fô yew ncese le, ε waa we ηgoo mvu ghay ê wvú le, “Wee N'yεεyi taa eyen bibwee bi eta le bì nu yî yéw yin e. È nu naa lo binghaw bi yéw e!” ² Ε Jisos

tfuse ê wvú le, “Wo yene binghaw bi yéw e bin e? Ke te dimwaan nu ke esheε yî dimew e se bó ε base fokuse ke.”

(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ ε Jisos ke gen ben shii yî Kum Bite bi Olif e ê keba kè taale yew ncese le, ε Bitá bô Jem noo Jon noo Andulu gen εbonebon bife ê wvu le, ⁴ “Ke see ê bese kefew kè fiεε fidvu fin nu ke ekooy, ebvuu esee nciise wvù nu ke eduŋce kefew kè mwεem mvudvu mvun mvunciim nu ke ekooy.” ⁵ ε Jisos mum gay ê bó le, “Ben eyenè fo wee ke eleε ben é ben ejay je. ⁶ Bonyii nteen nu ke etoo joo diee diem tεeke fojise, ε wee duu le, ‘È nu me wvudvu.’ * É bó dioo gee nonen emum eleεle bonyii nteen ε bó jayte je. ⁷ Ben ke dioo ε yuw le bó tumte jem kenεε le jem nu enu, fo finteem ebuytè ben ke. Mvumvun nu mwεem mvù keŋke keeke ekooy. Geenεn ε mvú yaa mum duŋci le woŋ kaa wase ke. ⁸ Ketum nu ke etumte jem bô kemew, ε nfon mvu tumte jem bô wvumvu. Nshe nu ke eshiike mondvuum e mondvuum e, ε jeŋ koole. ε mvumvun mwεem beε ke lo mvun'yaŋ ke diewe seke kpwoon ε kew lume.

⁹ Ben dioo nu no yenè. Ben ekeè le bó nu ke enya ben can bonyii bô saake bonsaw e. Bó nu ke etamte ben yéw bunle le. Ben nu ke eleemen fwe dvu bonyii bô saake biba bi woŋ e, noo fwe dvu bonfon nje me, wvu le ben ejeme ê bó ekume me. ¹⁰ Geenεn ε bó keŋke ke keeyaw efewce saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê bitum bicii. ¹¹ Seke bó ε koo ben ε no gene dvú keenya yew nsaw e, fo ekole ekfumtè ben le laa ben nu ke egen ejeme le la le. Seke ben ε gen, no jemyi ke ε è nu fiεε fi buyte diuw wene le kefew kekie le, njefo ke è beε ke ejemyi ben ke. È nu ke enya Keyoy ke Yuule

* **13:6** “... me wvudvu,” jemyi ε è nu ekume Mboyse wvù Nyo' to kawεε. **13:8** 2Klo 15:6; YESa 19:2 **13:9** Mat 10:17-22; Jon 16:1-4
13:11 Luk 12:11-12

njeme diuw wene le. ¹² Wee nu ke ene ejo waa bwee enya é bó eyu, é cee wan ejo waa we enya é bó eyu. Boom nu ke ene ebone bikaa é bo'icee bobole ejim, gee ε bó yuwyi bó. ¹³ Bonyii bocii nu ke ebane ben nje diee diem. Geenεn, wee wvù nu ke ekuu shém egen ebuy fokemese nu wvù nu ke eboy.

Ekume mwεem mvù bemte mvù nu ke ekooyi

(*Mat 24:15-28; Luk 21:20-24*)

¹⁴ (Wee wvù taan̄ke ηwa' wvun eyuw fin ntay,) seke ben ε yen ε kemaante ke fiεε le kè nulo ejin bvudvuu leeme wase fô kí yaa be ken̄ke keenu κε, ε bonyii bò nu Judea mum fεε ben yî dikum e. ¹⁵ Fo wee wvù nu ê yew we dioo ε shii bvuu ley yew le wen ejo naa lo fiεε elewte dvú κε. ¹⁶ Fo wee wvù nu wene ebvuu ekfulε le wen too ejo ndvu ye yi bulεen κε. ¹⁷ ηgew wvu baay εdiuw yoya le nu ke enu wvu bokεnε bò nu bô difue, noo bò yamsee boom e. ¹⁸ Ben ebunleè le fo fiεε fin ke ekooy ε è nu kefew ke nffum e κε. ¹⁹ Bonyii nu ke eyen ηgew εdiuw yoya le, ε kfuw wvuwe ηgew ke baa nu wase dvú ε kew no Nyo' bomεε woj ε to ε buy keseen e κε. ε ke kfuw wvuwe beε ke ebvuu eyuu enu dvú κε. ²⁰ É Tata to baa fafe εdiuw ε ηgew wvudvu, tu ke wee wvu wum mwaan̄ bee ke eboy κε. Geenεn, nje bonyii bew bò wvù to kawεε wase gee, wvù nu ε fafe εdiuw yodvu. ²¹ É wee ke egay lo ê ben εdiuw yoya le le 'Ben etaa eyen, Mboyse wvù Nyo' to kawεε wvun fen!' kenεε le, 'Ben eyen wvuwe fofe!' Fo ben ebee κε. ²² Ben ekeè le bonyii nu ke etoo mbiayte le bowen nu bomboyse bò Nyo' to kawεε, ε bomew duu le bowen nu bonyii bo ntum Nyo' le, emum egee mwεem mvù dun̄ci mvun̄gay mvubole, gee

13:12 May 7:6; Mat 10:35; Luk 12:52-53 **13:13** Jon 15:21; Mwm 13:10

13:14 Dan 9:27 **13:15** Luk 17:31 **13:19** Dan 12:1; Mwm 7:14 **13:21**

Luk 17:23-24 **13:22** Mat 24:24

ten mwεem mvu diuw wvù yumεen e, momte fen é je nu dvú, keeleε bonyii bò Nyo' nu ε caw é bó ejay je. ²³ Ben eyenè. Me nu ε nsee wase mwεem mvun mvunciim ê ben é mvú se keeke ekooyi.

*No fí nu ke enu seke wee wvù diee nu Waawee kaase too
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)*

²⁴ È nu ke edioo enu ediuw yoya le seke bonḡew bodvu ε fey wase, é diuu ene esese ejime, é kpwee saa bvuu baa ten ke, ²⁵ é jón enen'yi fowe gbwekene, é mwεem mvu fowe mvunciim mvù keḡke mvunḡay eshiike. ²⁶ Nonen é bonyii emum eyen no wee wvù diee nu Waawee shiile too ê kembew e keḡke mvunḡay mvu baay noo bvukuke. ²⁷ É wvú emum eciinse bonceendaa bew é bó egen εbuw ε woḡ yo ena le yî nshε le noo fowe, ebaance bonyii bew bò wvú nu ε caw.

(Mat 24:32-35; Luk 21:29-33)

²⁸ Ben eyeyi fiεε yî keḡvum e. Tíew ye ké boci, é bibε ekew etεke yî dvú le, é ben mum kiεε le ekfuḡ kumene wase. ²⁹ È nu ke leḡleḡ no ben nu ke edioo ε yen ε mwεem mvun kooyi, é ben emum ekiεε le wvú nu wase nceencee naa wase ê yew fwese. ³⁰ É me ensee ê ben keceey le ke eḡgokε ke keseen kin nu ke eka se mwεem mvun mvunciim ε kooy wase ke. ³¹ Ebule bô nshε nu ke eka, geenεn ke diεw yεm nu ke eyuu eshiw ke.

(Mat 24:36-44)

³² Geenεn ke wee nu dvú wvù kee diuu didvu kenεε kefew kedvu ke. Ke naa bonceendaa bo Nyo' le bo fowe kenεε Waa Nyo' kee ten ke. È kee ke Ice wvú embeḡ. ³³ Nonen ben eyenè bvuu cεytè, † njefo ke ben kee kefew

13:24 Mat 24:29 **13:26** Mat 24:30 **13:30** Mat 16:28 **13:32** Lem 1:7 **13:33** Mat 24:36 † **13:33** Boḡwa' bo boyvuum bomew nu ε bise fen le, «bunleè».

kedvu ke. ³⁴ Fí nu ke enu diewε wee fò wvú gene ghane, ε dīoo nēn'yi, ε gee yew ye can boom bew bo lemme le, wee bô diew lemme, wee bô diew lemme, ε gay ê wee wvù ceyte diuw ketaañ le wvù eshεε ecēytè ntay. ³⁵ Nonēn ben emum ecēytè, njefo ke ben kee kefew kè cee yew nu ke ekase eto ke. È nelo é wvù ke eto ekiεguu, kenεε entañ entelēj, kenεε seke nyimshie yi fwe le, kenεε entañentañ. ³⁶ Fo wvù ke enε esεε ebuynēn eyēn ε ben leete ke. ³⁷ Fieε fi me njemyi ê ben fin nu ε me njemyi ten ê wee tfuu le, 'Wee wemēn ecēytè.' ”

14

ε bonyii cu ntañ keekoo Jisos eyu

(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ È to shεete wase ediuw εfaa é emum enu diuu di ŋkaw Dañfey noo ŋkaw Blēed wvù bó baa gee Fintuñleen jó ke. ε bocee ncese bo baay baay noo bonyii bô duñci bonci bo Nyo' le no gomte je yì bó ekoo Jisos jó ê kenyile le, eyu. ² ε bó cu ntañ εbonebon le, “Fo beene emom fieε fin kefew kè bó gee ŋkaw e ke, njefo é beene mom lo, é fí eto bô diuw ê bonyii entelēj.”

ε kpwoon mvu yefe Jisos bô nfiey wvù shfuun̄kene

(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

³ ε Jisos ke no nu ntεw wvù Bētani le, yew dvu Semon wvù wee ntun wvu baay, ε bó ke shii no diekene,* ε kpwoon mvu nε ley bô fikaa† fi nfiey mvu wvù shfuun̄kene le. Nfiey wvudvu to lumte naa ntay, ε bó kene bô naad

13:34 Mat 25:14-15; Luk 19:12-13 **14:1** 11:18 **14:3** Luk 7:37-38

* **14:3** È diew Glek e nu le: “Jiim no diekene”, ε è nu no bó to ké no diekene kefew kekε le. † **14:3** Fikaa fin nu ε bó to kene bô tε dimew di bó teje ê díew bale le le «alabaster».

εwvunεwvun. No wvú ley, mum koy diuw fikaa fidvu fuce nfiey wvudvu yî ekole ke Jisos e. ⁴ Ε bonyii bomew kaa ne no wvukene εbonebon gayte le, “Wvú nyew bô nfiey wvun nen nje la? ⁵ È be nelo é bó egese nfiey wvun é wvú efey lo bigew bodanali gee τε, enya bigew bidvu ê bonyii bo kefufe le.” Ε bó mum no ηasene lo yî ye le. ⁶ Geenεn, ε Jisos jeme ê bó le, “Ben ecine wvú le nyεkeey. Ben nyaa ηgew ê wvú nje la? Wvú nu ε ge ε è nu fieε fi jee fô me le. ⁷ Ben ekeè le bonyii bo kefufe le nu ke enu ke ben ε bó sekecii. Ε ben nulo efici bó seke ben koonke. Geenεn, ke me nu ηke enu beene sekecii ke. ⁸ Kpwoon wvun nu ε ge ε è nu fieε fi wvú nulo ege. Wvú yefe me bô nfiey wvun nen seysee ε è nu no bó nu ke edwey me.‡ ⁹ É me ensee ê ben keceey le, naa fee fô bó nu ke efewci saaka wvú jee yî ekole ke nshε le kecii nu ε fieε fi kpwoon wvun ge nu ε bó nu ke eseje ten, keekumyi wvú.”

Ε Judas γεν keegese Jisos

(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Ε Judas Iskaliot wvú to nu wee ηgoo boom bo ηgoo le bo Jisos e bo yuufe ncow bofee, mum ne γεν fô bocee ncese bo baay baay e wvu le wen egese Jisos ê bó. ¹¹ Ε bó dioo yuw nonen yuw njon baay, mum kaw wvú le bó nu enya bigew ê wvú. Ε wvú mum kew no gomte je yì wvú nu enya Jisos jó can yibole.

Ε Jisos bô boom bew dieken yî kemese le

(Mat 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Jon 13:21-30)

¹² Ε diuu di fwe di ηkaw Bleed wvú bó baa gee Fintunleen jó di bó to ké no seele waa keyaw wvu ηkaw Danefey ke to kocen, ε boom bo Jisos e bo ηgoo le bife ê wvú le,

‡ **14:8** Wee Juu to ké kpwee, ε bó yefe gvune diew bô nfiey se dwey. **14:12** Ksm 12:1-14 **14:12** Ksm 12:15-20

“Wo gomte le bese egen eseyse e è nu fεε fò wo nu edie ɲkaw Daɲefey?” ¹³ E wvú mum tum boom bew bo ɲgoo le bomew bofεε, gay ê bó le, “Ben egen eiaante, ben nu dioo gene, eyen wee le e wvú e tuu joo ê nshaan e, é ben ebi wvú le. ¹⁴ Seke wvú e gen e ley yew yi wvú ley dvú le, e ben gay e wee wvú keɲke yew yidvu le Wee N'yεεyi biite le laa kebuw ke bonyii bo ghane le kewene kè bô boom bowene bo ɲgoo le nu edie ɲkaw Daɲefey dvú nu fεε le? ¹⁵ Wvú nu ke emum eduɲce kebuw ke baay yew yi ewe le e bó e looce wase e seyse kí e no nu lo, é ben emum eseyse mwεem mvudien dvú.” ¹⁶ E boom bo ɲgoo le bodvu mum ne gen eiaante, gen yen mwεem e ke leɲleɲ no Jisos to jemyεε ê bó. E bó mum seyse mwεem mvudien mvu ɲkaw Daɲefey e dvú. ¹⁷ E è ke no nu ekiεguu, e Jisos bô boom bew bo ɲgoo le bo yuufe ncow bofεε taashε dvú. ¹⁸ E bó ke shii no diekene, e Jisos ne gay ê bó le, “É me ensee ê ben keceey le wee mvu ben e nu egese me, e wee wvun nu wvù diekene bee wvú.” ¹⁹ E bó yuw nonen, ne no nu lo yii yii, mum no biite ê wvú wee mwaaj mwaaj le, “È nu me le?” ²⁰ E wvú tfuse le, “È nu ke wee mvu ben bo yuufe ncow bofεε le wvù bee wvú cuwte bleed ê shuw e. ²¹ Wee wvù diee nu Waawee nu ke egen ke no bó to saɲεε ekume wvú. Geenεn, ɲgew wvu baay nu fò wee wvù gese wee wvù diee nu Waawee le. Fí to bee ejee fò wvuwe wee le baay fen é bó to baa eboo wvú ke.”

E Jisos bô boom bew die ntaashε

(Mat 26:26-30; Luk 22:14-20)

²² No bó to diekene, e Jisos ne jo bleed, nya keyoone ê Nyo', guushε, nya ê boom bew bo ɲgoo le gay le, “Ben eko, fin nu ye yem.” ²³ E wvú mum jo ten fiko, nya keyoone ê Nyo', mum nya fiko fidvu ê bó, e bó wu bocii. ²⁴ E wvú gay

ê bó le, “Fin nu eɛme kem kè Nyo' gbwo moŋkan dvú kí ε buy nje wee nteen. ²⁵ É me ensee ê ben keceey le ke me mbεε ŋke embvuu eŋ'wu mbvuum mo tweŋ kete kè lane le man ke ε gen ε buy diuu dī me nu ŋke eŋ'wu mó monfem ente jo bvunfon bvú Nyo' le.” ²⁶ Ε Jisos bô boom bew bo ŋgoo le ke mεse, yem ŋkiee mbense, mum buy ben gen yī Kum Bite bi Olif e.

Ε Jisos gay le Bitá nu ke ema wen

(*Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38*)

²⁷ Ε Jisos ke ne gay ê bó le, “Ben bocii nu ke etfuw bikaa ê me ejim. È nu no bó nu ε saŋ ε Nyo' gayte le, ‘Me nu eŋke en'yu ncey njée é njée esaŋken.’

²⁸ Geenen, seke Nyo' ε bvuse me yī kpwe le, é me ensa fwe jo ben Galilee.” ²⁹ Ε Bitá tfuse ê Jisos le, “É bonyii bocii cim tfuw lo bikaa ê wo ejim, tu ke è nulo é me ŋke en'yuu entfuw ke.” ³⁰ Ε Jisos gay ê wvú le, “É me ensee ê wo keceey le entaŋ jo eben jan, nu ε nyimshie nu ke enu le yī etoŋ bokaŋ bofεε, ε wo ε ma wase me bokaŋ botete.” ³¹ Ε Bitá jeme tεme lo gay le, “É è cim nu le me eŋkpwe lo bee wo, tu ke è nulo é me en'yuu ema wo ke.” No wvú gay nonen, ε bó bocii gay ke ten leŋleŋ no wvú gay.

Ε Jisos bunle Geεmane

(*Mat 26:36-46; Luk 22:39-46*)

³² Ε bó ke gen ley fô weε ketaaŋ wvumew e, ε bó teŋe le Geεmane, ε Jisos gay ê boom bew bo ŋgoo le le, “Ben eshii fen, é me eŋgen embunle.” ³³ Ε wvú mum jo Bitá bô Jem noo Jon, ε bô bó ne fó. Ε wvú ne no kpwaake mwεem ε monlum koole wvú. ³⁴ Ε wvú gay ê bó le, “Fitele fiem nu yii yii baay naa fi me eŋkpwe lo. Ben eshεε enù fen ceŋte.”

14:26 Luk 22:39; Jon 18:1

14:27 Saka 13:7; Mak 14:50-52; Jon 16:32

14:28 16:7 14:30 14:72

14:32 Luk 5:16; Ibu 5:7-8

³⁵ Ε Jisos ne f6 bence gen fwe caan, gbwe fokuse, bunle le e je be nu dvu, e kefew ke ηgew e kedvu efey ke lo. ³⁶ Ε wvu bunle le, “Abba, Icem, wo nulo ege fiεe ficii. Cake fiko fi ηgew e fin fo me ηη'wu. Geenεn, gee ke no wo koonke. Fo wo ege no me ηkoonke ke.” ³⁷ Ε Jisos kase tu jim f6 b6 le, yen e b6 leete. Ε wvu bife e Bitale, “Semon, wo leete lo le? Ke e nulo e wo eey egen ebuy yi ntam kefew e ke mwaan e? ³⁸ Ben enu we bunleε fo mmom ke eto f6 ben e eghaw ben. E nu kecey le fitele koonke lo, geenεn e nyam ye weeyi.” ³⁹ No wvu jeme nonen bvuu kase gen bunle ke no wvu be bunle wase. ⁴⁰ Ε wvu dioo kase tu jim bvuu yen e boom bew bo ηgoo le leete njefo nyii to nu e b6 ejise baay. Ε b6 faηe yaa kieε fiεe fi b6 etfuse e wvu ke. ⁴¹ Ε wvu kase tu jim yi bokan bo botete le, bife e b6 le, “Ben fen bee ke leete laetene finen e? Di nu e kocen. E nu wase kefew. B6 nu e gese wase wee wvu diee nu Waawee e bonyii b6 befe. ⁴² Ben enε we e beene egenε. Ben etaa eyen, wee wvu gese me wvun e wvu too wase.”

Ε b6 koo Jisos

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴³ Ke no Jisos to bee jemyi nonen, kan mwaan e Judas wvu to nu wee ηgoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow bofee mum buyen. Wvu to too b6 kebombom ke bonyii le e b6 keηke ny6 b6 bibuse, e e to tum bocee ncese bo baay baay b6 bonyii b6 duηci bonci noo bonyii b6 saake woj. ⁴⁴ E to nu e wee wvu to geseε Jisos to seyse wase nciise b6 bonyii bodvu gay le, “Wee wvu me nu ηke engay wvu le, embam eηoce, nu wvu, e ben emum ekoo, ejo egene dvu eyenε fo wvu elewte.” ⁴⁵ No Judas to nonen, mum gen lo kan mwaan f6 Jisos e, gay wvu le le, “Wee N'yeyi.” No

wvú gay nonen, mum bam wvú ñoce. ⁴⁶ E bonyii ba mum koo Jisos, gheñ wvú. ⁴⁷ E wee mvu wvú to leeme bô bo Jisos mum dvun nyo ye jem, cun kentuntun ke nfwa ekole ke bocee ncese le dvú, sum. ⁴⁸ E Jisos bife ê bonyii bodvu le, “Ben to keekoo me e no too bô nyó noo bibuse ke diewe ben to keekoo e è nu coor e? ⁴⁹ Me nse nshee nu beene no diuu nu fô yew ncese le, n'yeyi bonyii se ben koo me nje la? Geenen, ffin kooyi keseen nen le fiie fi bó to sañeê ê ñwa' Nyo' le eto ekocen.” ⁵⁰ E boom bo Jisos e bo ñgoo le bocii mum lañ wvú fô, fee lo. ⁵¹ E cuwee mvu no bii wvú le, e wvú baa tfume fiie ye le ke, e wvú bu ke e è nu waa ndvu ye le. E bó gen le bó koo ten wvú, ⁵² e ndvu yidvu feye, e wvú cine dvú lewte kenyi kencimte.

E bó saw nsaw Jisos

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵³ E bó mum jo Jisos, gen bô wvú fô ekole ke bocee ncese le. E bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake won noo bonyii bô dunji bonci nu e bó to tase wase fô. ⁵⁴ Bó to gene bô Jisos e Bitá bii lo ejim ncejole. E wvú gen buy naa lakfulen yi ekole ke bocee ncese le, mum shii bô bonyii bô to ceyte la didvu no yosene ñguy. ⁵⁵ E bocee ncese bo baay baay bô bonyii bocii bô saake bonsaw mum no gomte fiie fi bó etey yí Jisos e, ege é bó eyu wvú. Geenen, fanje yaa yen fiie le ke. ⁵⁶ E bonyii nteen mum ben jim nsaw mbiay ekume Jisos. Geenen, e wee no jemyi fiie e fí yaa too kpwentene bô fi wee mvu le ke. ⁵⁷ E bonyii bomew ke ne mum leem we, cu yibo mbiay yí ye le gay le, ⁵⁸ “Bese se nu e yuw e wvú gayte le wen nu ke esâw yew ncese yin yí bó bom bô can, ejo ediuw eta ekase bom yimi e è yaa nu bô can ke.” ⁵⁹ Naa no bó to jemyi nonen, e njeme wvubo

faŋe yaa etoo kpwentene ke. ⁶⁰ Ε εκολε ke bocee ncese le mum ne leem we fwe dvu bonyii, bife ê Jisos le, “Κε wo κεηke fiεε keetfuse le? Wo yuuke ke mwεem mvù bonyii ban jemyi yî yo le?” ⁶¹ Ε Jisos mey diuw tfu, faŋe yaa tfuse fiεε ke. Ε εκολε ke bocee ncese le bvuu bife ê Jisos le, “È nu wo Mboyse wvù Nyo' to kawεε wvù Waa Nyo', Nyo' wvù bó bensee?” ⁶² Ε Jisos tfuse le, “È nu me. Ben nu ke eyen no wee wvù diee nu Waawee ε shii ê εbo ke εεεy ke Wee wvù κεηke Mvυηgay e, ke ebvuu eyen no wvù shiile too we ê kembew e.” ⁶³ Ε εκολε ke bocee ncese le yuw nonen, mum saaye ndvù ye le, bife le, “Shiee nu dvù wvù beene ebvuu egomte wee le wvù eleem fen ejeme fiεε le? § ⁶⁴ Κε ben nu ε yuw wase no wvù joo bvudvuu bvυ Nyo' le? Ben ε gay le la?” Ε bonyii bocii mum sumten le wvù nu wee wvù bó eyu lo. ⁶⁵ Ε bonyii bomew mum kew no cuyte nceη yî Jisos e, kay ejise eye, no kfunε wvù bô mvυηko, gayte le, “Κε γεε kewee ntum Nyo' kuw keseen.” Ε bonyii bo nci le ke ne jo Jisos mum kew no suuηke.

Ε Bita ma Jisos

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ No Bita to nu je εκυεku lakfulεεη e, ε wan kpwoon mvυ ηgoo boom bokεne bô to lemte εκολε ke bocee ncese le ne to mbew ye le. ⁶⁷ No wvù yen Bita le ε wvù yosene ηguy, ε wvù taa wvù nen tuηη, gay le, “Wo ten be nu ben ε Jisos Wee wvu Nasalet wε.” ⁶⁸ Ε Bita tun, gay le, “Κε me ηkee fiεε fi wo jemyi fin ke. Κε me ηkee ke.” No wvù gay nonen, mum ne fó gen fô diuw ketaaη e, ε nyimshie mum

14:61 Yεsa 53:7; Mak 15:3-5; 15:39 **14:62** Dan 7:13; Mat 22:44; 24:30; Mak 13:26; Luk 21:27 **14:63** Mat 26:65 § **14:63** Wvù to saayi ndvù ye le nonen, njefo fî to nu ε sase wvù le. **14:65** Yεsa 50:6; 53:5; Luk 7:16

tonj.* ⁶⁹ E wan kpwoon we bvuu yen wvú le, gay ê bonyii bò to leeme fò le, “Wee wvun nu mvu bó le.” ⁷⁰ E Bitá bvuu tun. E kefew ke dioo gence caan, e bonyii bò to leemene fò ba bvuu gay ê Bitá le, “È nu keceey le wo nu mvu bó le, njefo wo nu ten wee wvu Galilee.” ⁷¹ E Bitá mum kan, tee lon yî ekole kew e gay le, “Ke me ñkee wee wvun wvù ben jemyi ekume wvú ke.” ⁷² Kan mwaan e nyimshie bvuu tonj le bokan bofee. E wvú yuw mum kume njeme wvù Jisos be jeme ê wvú le, “Nyimshie ke enu le yí etonj bokan bofee, e wo e ma wase me bokan botete.” E wvú mum kese kpwe no beele.

15

E bó nya Jisos can Baylet wee sa' wvu Lum e

(*Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38*)

¹ E ekfunj ke gen le jó eyuule too nen, e bocee ncese bo baay baay bò bonyii bò saake wonj noo bonyii bò dunji bonci bo Nyo' le, bò è nu bonyii bocii bò saake bonsaw mum shii jo ntañ, kay Jisos, jo wvú gen nya can Baylet e. ² E Baylet bife ê Jisos le, “È nu wo wvù Nfon Bojuu le?” E Jisos tfuse ê wvú le, “È nu no wo gay.” ³ E bocee ncese bo baay baay mum kew no teyte mwem yî Jisos e nteen. ⁴ Nonen e Baylet bvuu bife ê Jisos le, “Ke wo keñke fiee keetfuse le? Wo yuuke ke mwem mvù bó cuci yî yo le?” ⁵ Geen e Jisos fanje yaa ebvuu etfuse lo fiee ê wvú ke. E diuw yum Baylet.

(*Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16*)

⁶ È to ké dioo nu kefew ke ñkaw Danjefey wvun e, e Baylet bvuse wee ncaw mwaan yew ncaw e wvù bonyii nu e leke. ⁷ È to nu kefew kedvu le, e wee mvu nu yew ncaw

* **14:68** Ke bonwa' bo boyvuum bomew keñke njeme wvu le, “E nyimshie mum tonj” ke. **14:72** **14:30** **15:2** **Mat 27:11** **15:3** **Jon 19:9; Mak 14:61**

e ε diee nu Balabas, ε wvú nu ηgoo bonyii bò to nu yew ncaw e bò to kewεε mvunlaa elaante yuwye bonyii le. ⁸ Ε kebombom ke bonyii le mum to kew no biite le Baylet ege no wvú to ké no gee fô bowen e. ⁹ Ε Baylet bife ê bó le, “Ben gomte le me embvuse ε è nu Nfon Bojuu le?” ¹⁰ Wvú to biite nonen njefo wvú to nu ε kíεε le bocee ncese bo baay baay to nya Jisos can wen e ε è nu njefo bó to bene kendorη bô wvú. ¹¹ Geenεn, ε bocee ncese bo baay baay beyse kebombom ke bonyii le le bó egay le wvú ebvuse ε è nu Balabas. ¹² Ε Baylet bvuu bife ê bó le, “É me ndioo ε mbvuse nonen, enge nεε bô wee wvun wvú ben teje le Nfon Bojuu?” ¹³ Ε bó mum wam lo foweεwe le, “Bó eta lo wvú yî kentam e.” ¹⁴ Ε Baylet bife ê bó le, “Bó eta wvú nje la? Fieε fi befe fi wvú ge nu la?” Ε bó bvuu no wamte gene ke lo fwe le, “Bó eta wvú yî kentam e.” ¹⁵ Nonεn ε Baylet mum bvuse Balabas njefo wvú to gomte keege no kebombom shieele. Ε wvú gay ε bó tam Jisos, mum nya le bó egeη eta yî kentam e.

Ε bonyii bo nci le no sεwse Jisos
(*Mat 27:27-31; Jon 19:2-3*)

¹⁶ Ε bonyii bo nci le mum jo Jisos ley gen dvú entow fò bó to teje le Bletolium. No bó ley, mum kum kebese ke ηgoo bonyii bo nci le kecii ε kí tase. ¹⁷ Ε bó mum jo ndvu bvunfon shfuse yî ye le, bvuu lu kefo ke bvunfon e ε kí nu bíay bíay bon ê wvú εfa. ¹⁸ Ε bó mum kew no bune wvú gayte le, “Biaa kembaan. Nfon Bojuu.” ¹⁹ No bó gee nonen mum no suurjke wvú bô kemban yî ekole le, cuyte nceη yî ye le, too tumte envuw ê wvú ejise, bune wvú. ²⁰ Ε bó ke sεwse wvú nonen mese, mum kase baa ndvu bvunfon

15:9 Mat 27:11

15:11 Lem 3:13-14

15:15 10:34

15:17 Luk 23:11

15:18 Mat 27:11

15:19 14:65

ye yî ye le, jise ndvú ye yî ye le, mum jo wvú no gene dvú keegen eta yî kentam e.

É bó ta Jisos yî kentam e

(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

²¹ É bó dioo gene, ε bó bo wee mvu tasen ε wvú kfuuyi ηkpwaante ε diee nu Semon, ε è nu wee wvu Selin. Wvú to nu icee Eleksanda bó Lufus. É bó mum kan wvú ε wvú tuu kentam ke Jisos e. ²² É bó no gene bó Jisos gen buy bvudvuu bvù bó teje le Golgota le, (ε diee din nu le ηgbwow Ekole,) ²³ mum nya mbvuum ê wvú le wvú ewu ε bó ε fiysen bó εfuwe kemew ε bó teje le mæel. Geenεn ε Jisos fañe yaa wu ke. * ²⁴ É bó mum ta wvú yî kentam e. É bó jo ndvú ye keegaw ê bikuu bibole mum tum kañ bó ndvú yidvu keekiεε no wee nu ejo. ²⁵ Kefew kè bó to tæ Jisos yî kentam e to nu didiuu bvuuke fontañentan. ²⁶ É bó sañ fiεε fi bó tæ wvú yî kentam e nje fí ε fí nu le, wvú nu, “Nfon Bojuu.” ²⁷ Bó to nu ε ta ten bocooy bofεε yî bintam e, wvumvu ê ebo ke Jisos e ke εεεy e, wvumvu ê ebo kew ke εηkoñko le. [²⁸ É fí mum kocen no bó to sañεε wase ê ηwa' Nyo' le le, “Bó to nu ε tañ wvú ηgoo bonyii bò nu ε buw mwεem e.”]

†

²⁹ É bonyii no fele yene Jisos e mæeke lo bikuu, baale wvú bó boncun gayte le, “Eñ'gheee! Wo wvú se nu keeke esâw yew ncese ekase eyoo yî εdiuw e eta, ³⁰ ke fi le ekole kuw eshii yî kentam kie le.” ³¹ É bocee ncese bo baay baay bó bonyii bò duñci bonci bo Nyo' le no buu ten wvú εbonebon gayte le, “Wvú se fii bonyii bomew se wvú nulo efi kew

15:21 Lum 16:13 * 15:23 Mbvuum man to nu keege le wvú eciwle saa ebvuu eyuuke nsase ke. 15:24 Mben 22:18 15:26 Mat 27:11 15:27 Yεsa 53:12 † 15:28 ke boñwa' bo boyvuum bomew keñke kencim kè 28 ke. 15:29 Mben 22:7-8; 109:25 15:29 14:58

ekole ŋkuurj. ³² Wvú wvù Mboyse wvù Nyo' to kawεε, wvú wvù nu Nfon bonyii bo IsraeI ke eshii le yî kentam e keseen é bese eyen emum ebee wvú le.” ε bonyii ba bò bó to tae yî bintam e bô bo Jisos no baale ten wvú bô boncun.

ε Jisos kpwe

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

³³ ε diuu ke dioo ben leke, ε ekfurj ne jiim wonj tfuu gen buy didiuu ditete emvunsheerj. ³⁴ ε è ke no nu didiuu ditete, ε Jisos ne furj foweewe le, “Eloy, Eloy lama sabaktani,” fi nu le, “Nyo' wem, Nyo' wem, wo laj me nen nje la?”

³⁵ ε bonyii bomew bò to leeme fó dioo yuw, gay le, “Ben eyeke eyuw, wvú teje Elayja.” ³⁶ ε wee mvu bó le ne lewte jo kusha, ffum ê mbvuum mo ŋgbwayŋgbwayi le, bon yî fite le neke le wvú ewu, mum gay le, “Ke leem nen é beene eyen laa Elayja nu eto eshike wvú yî kentam kin e le.” ³⁷ ε Jisos ne wam foweewe mum yoy n'yoy wvu fokemese. ³⁸ ε ndvu yì to gawsene yew ncese ente seIe entelēj kew fowe bow buy fokuse biba bifεε. ³⁹ ε cee ekole bonyii bo nci le wvù to leeme fwe dvu Jisos dioo yen je yì Jisos kpwe jó le, mum gay le, “Kεεεy, wee wvun se nu Waa Nyo'.”

⁴⁰ Bokεε bomew to leeme fó ntamndwee taale. ŋgoo bó le to nu Maalia Magdalen bô Maalia wvù bwee Jem wvu caan bô Yosεs, ε wvumvu nu Salome. ⁴¹ Bokεε ban nu bò to bii Jisos e Galilee fici wvú. Bó to nu fó bô bokεε bomew ten nteen bò to bie Jisos e ε bô bó to Jelusalem.

ε bó dwey Jisos

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

15:32 Mat 27:11 15:33 Amo 8:9 15:34 Mben 22:1 15:36 Mben
69:21 15:38 Ksm 26:31; Ibu 10:19-20 15:39 1:1; 3:11; 14:61; Mat 27:54
15:40 Luk 8:1-3

⁴² Ɛ è ke no nu wase ekiɛguu ɛbvubwɛ, no è to nu Diuu di Nseyse le keeley yî diuu di mbam e, ⁴³ Ɛ wee mvu wvu Alimatia wvù bó to teje le Yosɛw, kuu fitele gen yen Baylet e keelɛke gvune di Jisos e egen edwey. Yosɛw wvun to nu ŋgoo bonyii bò saake woŋ e, Ɛ bonyii to wvumte naa wvù ntay. Ɛ wvù kebeɛ to cɛyte ten kefew kè bvunfon bvu Nyo' le nu ke eto. ⁴⁴ Ɛ Baylet yuw, Ɛ diuw yum lo wvù le Jisos be Ɛ kpwe wase. Ɛ wvù tee ekolɛ ke bonyii bo nci le kie Ɛ kí to, Ɛ wvù bife ê wvù laa Jisos be Ɛ kpwe wase le. ⁴⁵ Ɛ wvù dioo yuw ê ekolɛ ke bonyii bo nci le kedvu le Jisos be Ɛ kpwe wase, Ɛ wvù mum nya gvune didvu Ɛ Yosɛw. ⁴⁶ Ɛ Yosɛw mum nɛ gen guy ndvu yì jee, gen shike gvune di Jisos e, baance jó, gen jike ê jem e Ɛ bó cow yî kembangan e, mum biŋse kebwee ke tɛ le to baŋ diuw jem yidvu dvù. ⁴⁷ Ɛ Maalia Magdalen bô Maalia wvù bwee Yosɛs yen bvudvuu bvù bó dwey Jisos fó le.

16

Ɛ Jisos buy yî kpwe le

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Ɛ diuu di mbam e ke dioo fey wase, Ɛ Maalia Magdalen bô Maalia wvù bwee Jɛm, noo Salome guy bonfey bò shfuunƙene wvu le bó egen eyefe gvune di Jisos e dvù.* ² Ɛ è ke no nu Ɛ è beɛ naa lo fontaŋentaŋ ke no diuu beɛ san lo yî diuu di fwe yî kema le, Ɛ bó nɛ no gene fô jem. ³ Ɛ bó dioo gene nonɛn no jemyi ɛbonebon le laa è nu ke ebiŋse yɛɛ tɛ di bó baŋ diuw jem dvù é bó sɛ ley ɛ? ⁴ Geenɛn Ɛ bó dioo laŋ jise, yen Ɛ bó Ɛ biŋse wase tɛ didvu. Tɛ din to nu naa lo kebwee ke tɛ le. ⁵ Ɛ bó dioo ley gen ê jem, yen cuwee mvu le Ɛ wvù Ɛ shii ebo ɛcɛɛy Ɛ tfume ndvu Ɛ yí defe, baa.

* **16:1** Ê nce Bojuu le nu Ɛ diuu to ké ka fokiɛguu. Fì nu le bokɛnɛ ban to guy bonfey ban Ɛ diuu di mbam e Ɛ fey wase sɛ buy gen fô jem.

ε ye kufe bó nen wuuu. ⁶ Ε cuwee wvudvu gay ê bó le, “Fo diuw eyumtè ben κε. Me ηkee lo le ben gomte ε è nu Jisos wvu Nasalet wvù bó se tae yî kentam e. Ke wvú bee fen κε. Wvú nu ε buy wase yî kpwe le. Ben etaa eyen fô bó se jikeε wvú. ⁷ Ben egen esee ê boom bew bo ηgoo le noo ê Bita le wvú nu ε sa wase fwe dvunen Galilee. Ben nu ke eyen wvú le jó no wvú to gayεε ê ben.” ⁸ Ε bokene ba buy ê jem ciinke nen kikikiki, ne fee lo, ε diuw ε looce ε yum bó nen kaww. Ε bó faηε yaa jeme fiεε ê wee κε, ηjefo bó to fane lo.†

Ε Jisos dunçe ye ye ê bonyii

(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

[⁹ Jisos to buy yî kpwe le diuu di fwe yî kema le ε è bee kebitele, yaw buynen ε è nu fô Maalia Magdalen wvù wvú to bvuseε bonceendaa bo dawle le yî ye le bosooshwi. ¹⁰ Ε Maalia mum gen see ê bonyii bò bò bo Jisos to ké no nu. Bonyii ban to nu ε shii beele soo bikuu. ¹¹ Ε bó dioo yuw no kpwoon we gayte le wen be ε yen Jisos e ε wvú nu dvú, ε bó faηε yaa bee naa lo κε.

(Luk 24:13-35)

¹² Εjim jodvu ε Jisos bvuu dunçe ye ye ê bonyii bew bomew bo ηgoo le bofee ε bó gene nte w mvu le ε nfieseen ye ε kumen wase. ¹³ Ε bó tu jim, gen see ê kebese ke bonyii bo ηgoo le, ε bó faηε yaa bee bó le κε.

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁴ Εjim jodvu ε Jisos dunçe ye ye ε è nu wase ê boom bew bo yuufe ncow mwaη e kebee ε bó diekene. Ε wvú saw bó, ηjefo bó to baa keηke mbee κε, temyi bikuu keebē bonyii bò to yeneε wvú le seke wvú to buyεε yî kpwe le. ¹⁵ Ε wvú mum gay ê bó le “Ben egen woη e tfuu egen efewci saaka

16:6 8:31 **16:7** 14:28; Luk 24:34 † **16:8** κε boηwa' bo boyvuum bomew keηke bincim bi 16:9-20 κε. **16:14** Lem 1:6-8 **16:15** Mat 28:19

wvù jee wvù wvu Nyo' ê bonyii bocii. ¹⁶ Wee wvù é bee saaka wvudvu le, bó ε lese wvú ê joo, é wvú ke eboy. Wee wvù ε fañ keebée, nu ε wvú nu ke eley ηgew e. ¹⁷ Bonyii bò nu ε bee nu ke egee mwεem mvù dũjci mvũngay mvu Nyo' le diewe mvun e: bó nu ke ebvuuse bonceendaa bo dẽwle le yî bonyii le ê diee diem e. Bó nu ke ejemyi díew yi fiε. ¹⁸ Bó nu ke ejici yó le bô can. É bó cim wu lo njiw, wvú saa ege fiεε bô bó κε. Bó nu ke egeεle can yî bonyii bò cemkene le, ε bó bonene.”

ε Jisos ben we

(Luk 24:50-53)

¹⁹ ε Tata Jisos jeme ê bó nonen mεse, ε Nyo' mum jo wvù ε wvú ben we shii ê ebo ke εcεy ke Nyo' le. ²⁰ ε boom bew bo ηgoo le ke mum buy no ghane fewci saaka wvù jee mondvuum e monciim. ε Tata lemte bô bó tomte fiεε fi bó to fewci le è nu kecεy bô mwεem mvù dũjci mvũngay mvu Nyo' le mvù bó to gee.]

16:16 Lem 2:38 **16:17** Lem 8:7; 16:17; Lem 2:4; 10:46; 19:6; 1Kol 14

16:18 Luk 10:19; Lem 28:3-6; Lem 4:30; 5:16; 8:7; Jεm 5:14-15 **16:19**

Mat 22:44; Lem 1:9-11 **16:20** Ibu 2:4

Ŋwa' Nyo' Moŋkan mo Monfɛm New Testament in Noone (CM:nhu:Noone)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Noone

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Noone

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 Sep 2021 from source files dated 9 Oct 2020

5b12a3f8-7a2a-5b6f-b1da-1bf94b13fc2e